



3

2005  
ročník 57

40 Kč

# čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

- 74 \_\_\_\_\_ **Budou všechny knihovny připojeny k internetu?/** Vít Richter
- 78 \_\_\_\_\_ **Spolupráce knihoven paměťových institucí v Zlínském kraji/** Jan Kaňka
- 80 \_\_\_\_\_ **Městská knihovna v Novém Strašecí slavila 140. narozeniny/** Jitka Helebrantová, Marie Kolářová
- 83 \_\_\_\_\_ **AKTUALITY z 9. zasedání Ústřední knihovnické rady ČR/** Lea Prchalová
- 84 \_\_\_\_\_ **Noc s Andersenem 2005/** Mirka Čápková, Hana Hanáčková
- 86 \_\_\_\_\_ **Cimélie ve Vědecké knihovně v Olomouci/** Helena Veličková
- 89 \_\_\_\_\_ **Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR/** Petra Miturová, Blanka Čermáková
- 93 \_\_\_\_\_ **Regionální knihovnický zpravodaj a jeho čtenáři/** Božena Blažková
- 94 \_\_\_\_\_ **JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ**
- 95 \_\_\_\_\_ **Vězeňské knihovny v západním světě a v České republice – 3/** Jitka Ledvinová
- 98 \_\_\_\_\_ **Literární soutěž potvrzuje, že internet bourá bariéry/** Jaroslav Winter
- 99 \_\_\_\_\_ **Francouzsky psaná literatura v českých překladech/** Kateřina Drsková
- 102 \_\_\_\_\_ **JAK NA TO Příležitost pro hudební oddělení veřejných knihoven/** Libuše Hrdá
- 103 \_\_\_\_\_ **Slovensko-česká literární soutěž o vánoční povídku/** Květa Cempírková
- 105 \_\_\_\_\_ **Z KNIHOVEN...**
- 106 \_\_\_\_\_ **ZE SVĚTA**
- 107 \_\_\_\_\_ **NOVINKY Z FONDŮ KNIHOVNY KNIHOVNIČKÉ LITERATURY NK ČR**
- 108 \_\_\_\_\_ **KNIHOVNY V TISKU**
- \_\_\_\_\_ **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**

### Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,  
ul. Generála Klapálka 1641, 272 80 Kladno  
v Nakladatelství a vydavatelství Academia

Evid. č. časopisu MK ČR E 485

ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Hana Jirkalová

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Legerova 61, 120 00 Praha 2,

tel.: 224 941 159, 224 941 976, l. 226, 264,

e-mail: ctenar@academia.cz

### Redakční rada:

PhDr. Jiřina Bínová (předsedkyně),

Ing. Aleš Brožek, PhDr. Milena Černá,

Mgr. Jan Helcelet, PhDr. Šárka Kašpárková,

PhDr. Ladislav Kurka, PhDr. Jan Meier,

Mgr. Petra Miturová, Mgr. Alena Otrubová,

Mgr. Jan Pěta, PaedDr. Vladislav Raška,

PhDr. Vít Richter, PhDr. Vladimíra Švorcová,

PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

### Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá

firma ALL PRODUCTION,

P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.

Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 082 813

e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu

PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno

Ředitelstvím poštovní přepravy Praha

č.j. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,

P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,

tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,

roční předplatné 440 Kč

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit

publikované materiály i na Internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 4. 3. 2005

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

### FROM THE CONTENTS

Are all libraries to have an internet connection? The Libraries Internet Access Project (*Vít Richter*) /74

Memory institution collaboration in the Zlín region (*Jan Kaňka*) /78

Nové Strašecí Town Library celebrates its 140<sup>th</sup> anniversary

(*Jitka Helebrantová – Marie Kolářová*) /80

Latest from the 9<sup>th</sup> Central Librarians Council meeting

(*Lea Prchalová*) /83

Andersen Night 2005. Information on preparations in public library children's sections /84

Centrepieces at the Olomouc Research Library

(*Helena Veličková*) /86

Ministry of Culture procedural instruction on financing performance of library regional functions and their coordination in the Czech Republic /89

A regional librarian bulletin and its readers. Hradec Králové regional bulletin U nás – reader survey (*Božena Blažková*) /93

Prison libraries in the West and the Czech Republic

(*Jitka Ledvinová*) /95

French literature in Czech translation (*Kateřina Drsková*) /99

How to go about it: CD sheet music – an opportunity for public

library music departments (*Libuše Hrdá*) /102

Slovak-Czech Christmas story competition

(*Květa Cempírková*) /103

From the libraries /105

Regular features

### AUS DEM INHALT

Werden alle Bibliotheken an Internet angeschlossen?

Über den Entwurf „Einleitung des Internets in die Bibliotheken“ (*Vít Richter*) /74

Zusammenarbeit der Museen, Archive und Bibliotheken im Zliner Kreis (*Jan Kaňka*) /78

Stadtbibliothek in Nové Strašecí hat den 140. Geburtstag gefeiert

(*Jitka Helebrantová – Marie Kolářová*) /80

Aktualitäten aus der 9. Sitzung des Bibliothekarischen Zentralrates der TschR (*Lea Prchalová*) /83

Nacht mit Andersen 2005. Auskünfte über die Vorbeireitung

in der Kinderabteilungen der öffentlichen Bibliotheken /84

Zimelien in der Wissenschaftsbibliothek in Olomouc

(*Helena Veličková*) /86

Methodische Instruktion des Kulturministeriums der TschR über Sicherstellung der Funktionsleistungen von Regionalbibliotheken

und deren Koordination auf dem Gebiet der TschR /89

Bibliothekarisches Regionalbulletin und dessen Leser.

Umfrage der Leser des Bulletins „Bei uns“ aus dem Kreis

Hradec Králové (*Božena Blažková*) /93

Gefängnisbibliotheken in der Westwelt und in der Tschechischen Republik (*Jitka Ledvinová*) /95

In Französisch geschriebene Literatur in tschechischen

Übersetzungen (*Kateřina Drsková*) /99

Wie darauf: CD Sheet Music – Gelegenheit für Musikabteilungen der öffentlichen Bibliotheken (*Libuše Hrdá*) /102

Slowakisch-tschechischer Wettbewerb um eine

Weihnachtserzählung (*Květa Cempírková*) /103

Aus den Bibliotheken /105

Regelmässige Spalten

# BUDOU VŠECHNY KNIHOVNY PŘIPOJENY K INTERNETU?

## O projektu internetizace knihoven

Od doby příprav nového knihovního zákona (257/2001 Sb.), který jako jednu z povinností knihoven stanovil připojení k internetu, se stále živě diskutuje o tom, zda se podaří, aby všechny knihovny tuto podmínku splnily do stanoveného termínu, tj. do konce roku 2006. Podle dostupných údajů je v současné době připojeno přibližně 2500 knihoven a jejich poboček. Na druhé straně statistika veřejných knihoven říká, že je jich více než 6000, a je proto zřejmé, že ke stanovenému cíli je nutno ještě ujit dlouhou cestu.

Připojení knihoven k internetu bylo podporováno dotačními programy již od druhé poloviny devadesátých let. V první fázi šlo především o podporu větších knihoven a teprve s rozvinutím programu VISK (Veřejné informační služby knihoven) se od roku 2000 stalo prioritou připojení knihoven v malých městech a obcích. Dotace v tomto případě podporovaly vlastní připojení, nákup počítačů a dalších koncových zařízení a v podstatně menší míře i úhradu komunikačních poplatků až do doby šesti měsíců provozu. Vše, co následovalo po vyčerpání dotace v jednom kalendářním roce, si knihovna či její provozovatel museli financovat z vlastních zdrojů. Vlastní provoz veřejného internetu velmi rychle ukázal, že úvodní investice může tvořit pouze zlomek nákladů, který knihovna v následujících letech musí zaplatit za konektivitu při intenzivním využívání internetu. Důsledkem vysokých nákladů na provoz veřejného internetu bylo, že knihovny či jejich provozovatelé hledali cestu alespoň k částečné úhradě provozních nákladů a zaváděli různé druhy poplatků ve vztahu k uživatelům. Častou reakcí na vysoké provozní náklady byla i preference méně kvalitní konektivity, například běžným vytáčeným připojením pomocí komutované linky. Nízká kvalita připojení potom knihovnám i jejich uživatelům znemožňovaly aktivní využívání internetových služeb.

### PROJEKT INTERNETIZACE KNIHOVEN

V roce 2003 došlo k dohodě mezi Ministerstvem kultury a Ministerstvem informatiky o tom, že podporu připojování knihoven k internetu by v budoucnu mělo zajišťovat Ministerstvo informatiky. Závazek podpořit připojení knihoven k internetu se stal součástí vládního prohlášení a byl postupně zakotven i v základních strategických materiálech.<sup>1</sup> V polovině září 2004 byl vládou schválen dokument *Projekt internetizace knihoven* (dále jen PIK), který si klade za cíl nabídnout knihovnám možnost vysokorychlostního připojení k internetu.

Projekt předpokládá, že v knihovnách bude zřízeno 4000 nových přípojek k internetu a současně se počítá se 100% úhradou nákladů za provoz přípojek v dalších 36 měsících po jejich zřízení. V letech 2005 a 2006 se plánuje zřízení 2000 nových přípojek ročně. Celkové náklady na zřízení a provoz přípojek v letech 2005 až 2009 budou činit 431 938 000 Kč.

Ministerstvo informatiky vytvořilo projektový tým, jehož úkolem je zejména řízení projektu, kontrola plnění plánu a postupů, vyhodnocování průběhu projektu, upřesňování termínů realizace jednotlivých přípojek a optimalizace finančních nákladů na realizaci projektu.

### SLOŽENÍ PROJEKTOVÉHO TÝMU:

- **Ministerstvo informatiky** – Ing. Bohumil Pechr, Mgr. Martin Boka, Ing. Josef Drábek, Ing. Cyril Čapka, Ing. Jan Lisý (tajemník)

- **Ministerstvo kultury** – Stanislava Firstová
- **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy** – Ing. Antonín Mucha
- **Národní knihovna ČR** – PhDr. Vít Richter
- **Za krajské knihovny** – Ondřej Černý (Městská knihovna v Praze)
- **Svaz měst a obcí** – Ing. Radim Wylegala
- **Asociace krajů** – zástupce zatím neurčen
- **Český Telecom** – Richard Kavalier, Matěj Vala (Equica)

Při realizaci PIK mají velmi významnou úlohu krajské knihovny a knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí. V průběhu let 2005 a 2006 bude vyhlášeno několik výzev k podávání žádostí. Krajské knihovny se stanou sběrným místem žádostí o připojení k internetu pro všechny knihovny v příslušném kraji. To také znamená, že krajské knihovny budou mít velmi dobrý přehled o stavu internetizace ve svém kraji a budou moci koordinovat další aktivity. Stejně jako v minulých letech budou vzdělávací centra krajských knihoven zajišťovat základní i specializovaná školení pro pracovníky knihoven. Tato školení budou financována z programu VISK 2. Cílem je, aby ve všech knihovnách připojených k internetu pracovali lidé, kteří dobře zvládají práci s informačními a komunikačními technologiemi a jsou schopni poskytnout svým uživatelům kvalifikovanou pomoc.

Úkolem knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí bude především zajištění informovanosti knihoven, knihovníků a také provozovatelů knihoven v regionu o možnostech využití PIK. Pracovníci regionálních knihoven mají velmi těsné vazby na samosprávu i další provozovatele knihoven a mohou příznivě ovlivnit průběh celého projektu. Se všemi problémy, které se v průběhu realizace projektu vyskytnou, ale také s otázkami při vyplňování žádostí se mohou knihovny obracet na jediné kontaktní místo (CPU – Centrální podpora uživatelů). Jde o bezplatnou telefonní linku, která byla zřízena Českým Telecomem.

### VYUŽITÍ SPOLEČNÉHO REGIONÁLNÍHO OPERAČNÍHO PROGRAMU EU PRO PODPORU PŘIPOJENÍ KNIHOVEN

Jednou z hlavních podmínek pro vstup knihovny do PIK je zajištění vlastního počítače, antivirového programu a případně dalších koncových zařízení, jakými jsou tiskárna, skener a další. I pro tuto další investici může knihovna získat dotaci, tentokrát z prostředků Evropské unie. Společný regionální operační program (SROP) je určen na rozvoj regionů a jejich vzájemné vyrovnání. SROP jako jednu z priorit části *Regionální rozvoj infrastruktury* uvádí i **Opatření 2.2 „Rozvoj informačních a komunikačních technologií v regionech“**. Jedním z typů podporovaných projektů, který má bezprostředně vazbu na činnost knihoven, je budování míst veřejného přístupu k internetu (tzv. PIAP). Na realizaci Opatření 2.2 je vyčleněno celkem 22,517 mil. EUR, což je cca 674 mil. Kč. Celková výše dotace ze SROP může dosáhnout maximálně 75 % celkových plánovaných nákladů. Zbývající prostředky musí přidat žadatel, stát případně i kraj. Limitujícím faktorem, který výrazně omezuje využití SROP pro knihovny, je velikost předkládaného projektu, jehož celkové náklady by měly být vyšší než 300 000 Kč. Z této částky je zřejmé, že o dotaci ze SROP se mohou ucházet pouze větší knihovny.

Možností, jak toto omezení eliminovat je, že projekt do SROP podá za všechny či skupinu knihoven samotný kraj nebo krajská knihovna či jiný vhodný subjekt. Základním předpokladem ale je, aby samotný kraj přijal připojování knihoven k internetu jako svou prioritu a podporoval ji. V současné době se realizují nebo připravují projekty SROP zaměřené na budování míst veřejného přístupu k internetu v knihovnách v kraji Olomouckém, Královohradeckém, Libereckém, Plzeňském, Karlovarském, Zlínském a v Praze. Některé kraje, jako například Vysočina a Pardubický kraj zvolily cestu vlastního dotačního programu pro knihovny na nákup počítačů. Příprava krajských projektů do SROP pro knihovny zatím nebyla zahájena v Jihočeském, Jihomoravském, Středočeském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji. V Jihočeském kraji existuje určitá naděje, že podpora veřejného internetu v knihovnách se stane součástí projektu *Jižní Čechy On-line*, který je primárně zaměřen na zajištění konektivity obecních úřadů. V Moravskoslezském kraji se s přípravou projektu SROP spíše nepočítá, protože valná většina knihoven je již k internetu připojena.

## CO MŮŽE KNIHOVNA Z PROJEKTU PIK ZÍSKAT?

- V případě kladného rozhodnutí o účasti v projektu PIK získá knihovna připojení linkou ADSL 512/128 kbit/s s agregací pouze 1:20.
- Měsíční poplatky po dobu 36 měsíců od instalace přípojky včetně instalace hradí Ministerstvo informatiky. V současné době se velmi vážně uvažuje, že financování konektivity knihoven ze státního rozpočtu bude pokračovat i po uplynutí výše uvedených měsíců.
- Pokud bude mít knihovna zájem o kvalitnější připojení, lze rychlost připojení navýšit na dvojnásobek, tj. na 1024/256 kbit/s. Toto navýšení rychlosti si však knihovna již platí ze svého rozpočtu.
- Knihovna získá bezpečné připojení k internetu (pro zvýšení bezpečnosti připojení jsou použita dostupná technická zařízení – dvoustupňová ochrana pomocí firewallu, proxy brány a cache servery, IDS sondy pro detekci průniku neoprávněných uživatelů, antivirová ochrana e-mailů a na proxy bránách apod.).
- Knihovna získá bezpečné připojení k virtuální privátní síti (VPN) knihoven.
- Knihovna získá nepetržitou podporu pro řešení všech problémů funkčnosti služeb přes jediné kontaktní místo (CPU – Centrální podpora uživatelů).

## JAKÉ PODMÍNKY MUSÍ KNIHOVNA SPLNIT PŘI VSTUPU DO PROJEKTU PIK?

1. Žadatelem o připojení knihovny v rámci PIK mohou být knihovny evidované podle knihovního zákona č. 257/2001 Sb. Za knihovny a instituce, které nejsou samostatnými právními osobami, podává žádost provozovatel nebo zřizovatel.
2. Podmínkou účasti v projektu je podání řádně vyplněné žádosti.
3. Žadatel bude informován o účasti v projektu a podrobnostech o realizaci do dvou měsíců od termínu uzavření sběru žádostí v dané etapě.
4. Žadatel o připojení knihovny v rámci PIK zajistí technickou připravenost místa instalace a vybavení knihovny nezbytnou výpočetní technikou a software (PC se síťovou kartou, včetně antivirové ochrany) nejpozději do termínu instalace přípojky. V případě nezajištění technické připravenosti či výpočetní techniky v době instalace přípojky, nelze zajistit konfiguraci PC pro připojení na síť. Tuto konfiguraci si poté musí zajistit knihovna vlastními prostředky.
5. Žadatel o připojení knihovny v rámci PIK zajistí nezbytnou součinnost při instalaci.
6. Žadatel o připojení knihovny v rámci PIK zajistí výškolení obsluhy, a to nejpozději do tří měsíců od instalace přípojky. Pro výškolení může využít nabídky bezplatného školení počítačové gramotnosti, které poskytuje příslušná krajská knihovna.
7. Žadatel o připojení knihovny v rámci PIK zajistí veřejný přístup k internetové stanici nejméně v rozsahu provozní doby knihovny.
8. Žadatel zajistí další provoz veřejné internetové stanice po uplynutí 36 měsíců provozu.
9. Internetové připojení bude využito především pro zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb. Připojení může být využito i pro interní potřebu knihovny nebo instituce, ve které knihovna sídlí. Využívání pro interní potřebu nesmí ohrozit poskytování veřejného přístupu k internetu.
10. Internetové připojení nelze využít na realizaci komerčních projektů, např. na provoz internetové kavárny, připojování dalších subjektů apod.
11. Knihovna, jakožto nezisková organizace, nemůže požadovat poplatky za služby, za jejichž poskytování sama nehradí náklady (viz. § 4, odst. 1, 2 a 4 knihovního zákona). Je možné ovšem požadovat přiměřený (tedy neziskový) poplatek za amortizaci počítačové stanice, asistovanou službu knihovníka apod.
12. V případě zjištění neoprávněného použití získané služby je MI ČR oprávněno připojení pozastavit.
13. Za neoprávněné použití služby bude příjemce postihován sankcemi, vyplývajícími ze zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech.

## STÁVAJÍCÍ TECHNICKÁ OMEZENÍ

V současné době je stále omezené pokrytí technologií ADSL, zejména v oblastech s menším počtem uživatelů, kde je méně než 2000 účastníků na jednu telefonní ústřednu. Pro technologii ADSL je limitem i vzdálenost knihovny od ústředny, pokud je větší než 3,8 km. Z tohoto důvodu je prováděno sloučení poptávky s dalšími zájemci o připojování, jako jsou školy a další subjekty veřejné správy. V případě více než pěti žadatelů o ADSL jsou ústředny přednostně vybavovány touto technologií. V místech, kde není ADSL dostupné, se knihovně dočasně zřizuje náhradní připojení velmi kvalitní pevnou linkou 64 kbps bez agregace, které je v okamžiku dostupnosti ADSL v lokalitě automaticky povýšeno na přípojku ADSL 512/128 kbps. Vedle toho stále existují místa, kde nelze připojení řešit ani náhradním způsobem. Pro takové lokality bude hledáno jiné vhodné řešení.

## JAK SE PŘIHLÁSIT DO PROJEKTU PIK?

V prvé řadě je nutno získat formulář *Žádosti*, který kromě identifikačních údajů obsahuje i základní statistická data o činnosti knihovny a jejím technickém vybavení. Současně se uvádějí údaje o stavu připojení obecního úřadu a základních škol v místě. Formulář *Žádosti* je k dispozici ke stažení na webové stránce Ministerstva informatiky ČR.

Vyplněná *Žádost o připojení knihovny v rámci projektu Projekt internetizace knihoven* musí být zaslána na adresu příslušné krajské knihovny, která zajistí předání žádostí za celý kraj na Ministerstvo informatiky.

**První termín pro odevzdání žádosti byl pro rok 2005 stanoven na 18. března. V dalším období budou vyhlášována další kola výběrového řízení, která budou veřejně oznámena.**

## ZÁVĚR

Projekt internetizace knihoven je mimořádnou příležitostí zejména pro menší knihovny. Dává každé knihovně šanci připojit se k internetu a využít informační a komunikační technologie pro rozšíření a zkvalitnění vlastních služeb uživatelům. Díky PIK budou mít i menší knihovny k dispozici velmi kvalitní informační infrastrukturu, která jim otevře cestu k novým zdrojům a službám. Připojení k internetu je častým impulsem pro rozšíření provozní doby. Vstup knihovny do PIK je zcela dobrovolný a je na rozhodnutí každé knihovny či jejího provozovatele, zda velkorysou nabídku bezplatného připojení přijme, či odmítne. PIK je určen všem knihovnám, evidovaným podle knihovního zákona. Výhodu bezplatného připojení k internetu mohou tedy využít i knihovny jiných typů než obecní, tj. muzejní knihovny, knihovny archivů, církví, neziskových organizací apod.

## DŮLEŽITÉ ADRESY A KONTAKTY:

Webová stránka projektu PIK na Ministerstvu informatiky: <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=1877>

Formuláře žádosti a podmínky připojení k internetu: <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=2003>

Seznam kontaktních osob v krajských knihovnách: <http://www.micr.cz/scripts/detail.php?id=2079>

Webová stránka programu Veřejné informační služby knihoven: <http://visk.nkp.cz/>

Konzultace k formuláři a informace o průběhu realizace získáte na **Centrální podpoře uživatelů**.  
Bezplatná telefonní linka: **800 202 122**, e-mail: **servisvs@ct.cz**

O D K A Z :

1) Usnesení vlády ČR č. 265 ze dne 24. března 2004 ke Státní informační a komunikační politice, Usnesení vlády ČR ze dne 7. července 2004 č. 679 o Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2004 až 2010.

# Spolupráce knihoven paměťových institucí v Zlínském kraji

Text je upravenou a doplněnou verzí příspěvku předneseného na konferenci Knihovny v pavučině spolupráce – Jindřichův Hradec, 24. až 26. června 2004.

## Úvod

Čím dál častěji slyšíme a hovoříme o paměťových institucích, i když bychom tento termín zatím v českých i jinojazyčných slovnících a encyklopediích hledali marně. Nicméně jej používáme (protože ho potřebujeme), rozumíme mu (většinou), a tímto způsobem se „zdola“ usadil v našem oborovém slangu.<sup>1</sup> Pro jistotu však uvedme, že pod označení paměťové instituce zahrnujeme zejména knihovny, archivy, muzea a v českém jazykovém prostoru též galerie, které v angličtině spadají pod označení *museum*. Proč tento termín potřebujeme a proč až v současnosti? Asi proto, že uvedené instituce vykazují důležité společné rysy a poslání, které v digitální éře nabývají nových významů a především *možností*, a vyžadují tudíž celostní přístup. Odráží se to na různých odborných fórech (např. konference Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě), v odborném tisku a diskuzích.

## Motivace pro spolupráci

Motivů pro spolupráci paměťových institucí je více. Může jím být sjednocování přístupu k různým druhům institucí jakožto k ochráncům kulturního dědictví či tzv. *local memory*. Dalším, který však nemusí vždy vycházet „zevnitř“, ale je dán spíše poptávkou veřejnosti, je snaha o maximální přístupnost a provázanost služeb, která umožní lepší uspokojení informačních potřeb uživatelů. V dnešní době je důležitým faktorem *technologická integrace* – digitalizace sbírek, výměna záznamů, virtuální katalogy, sdílení metadat. V obecném zájmu je samozřejmě také kooperace v oblasti ochrany a tvorby sbírek, kde může být přínosná konfrontace různých přístupů k obsahům fondů, které v jednotlivých typech institucí převažují a jsou pro ně typické:

**knihovny** > dokumenty > knihovní jednotky > katalogy;  
**muzea, galerie** > artefakty > sbírkové předměty (většinou trojrozměrné) > evidence sbírek;  
**archivy** > archiválie > fondy dle provenience > inventáře, archivní pomůcky.

A v neposlední řadě je důležitá i finanční motivace – prostředky z nejrůznějších grantových programů se mnohem snáze získávají na kooperační projekty než na ty úzce zaměřené (např. PULMAN, CALIMERA, CULTIVATE ad.).

Specifickou oblast spolupráce paměťových institucí pak může (a měla by) tvořit spolupráce jejich *knihoven*. Kromě výše zmíněných důvodů zde hraje roli *knihovní zákon č. 257/2001 Sb.*, který ukládá krajským knihovnám poskytovat určité služby všem knihovnám zaevidovaným podle tohoto zákona a v § 11 říká, že: „*Krajská knihovna je součástí systému knihoven vykonávající koordináční, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, metodické a poradenské činnosti, v jejichž rámci též (...) b) zpracovává a zpřístupňuje regionální informační databáze a zabezpečuje koordinaci krajského bibliografického systému, (...) d) spolupracuje s knihovnami v kraji při zavádění nových technologií v oblasti zajištění veřejných knihovnických a informačních služeb.*“

## Spolupráce v Zlínském kraji

Pokud jde o vývoj spolupráce knihoven paměťových institucí v Zlínském kraji, v minulosti fungovala převážně na místní úrovni a šlo spíše o spolupráci *institucí*, než *jejich knihoven*. Kooperace neprobíhala systematicky a byla většinou založena na osobních vztazích. Změna územně správního uspořádání sehrála svou roli v tom smyslu, že se v jednom kraji sešly okresy z bývalých dvou krajů a z jedné z bývalých okresních knihoven se stala knihovna krajská. V současnosti se spolupráce rozvíjí na krajské úrovni a jedním z prvních koncepčních kroků bylo uspořádání semináře knihoven paměťových institucí Zlínského kraje v únoru

2004 v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně. Byla tehdy oslovena všechna městská a oblastní muzea, státní okresní archivy a větší galerie. Účastníci se mj. dohodli na půlroční periodicitě těchto setkání.

Semináře se nezúčastnili jen knihovníci, ale v případě některých institucí jiní pracovníci, kteří funkci knihovníka zastávají pouze částí svého úvazku. Jeden z aktivních státních okresních archivů byl zastoupen přímo svým ředitelem. Účast vedoucích pracovníků se nám do budoucna jeví jako žádoucí, protože disponují potřebnou rozhodovací kompetencí.

Cílem semináře byla především vzájemná výměna informací a příprava spolupráce na společných projektech. Ze strany krajské knihovny zazněly informace o knihovním zákoně a o tom, co z něj vyplývá, o možnostech získávání finančních prostředků z grantových programů a o nabídce vzdělávacích kurzů pro knihovníky. Zazněla rovněž informace o evropském projektu CALIMERA a možnostech participace na něm. Ze strany muzejních a galerijních knihoven bylo referováno o jejich odborných aktivitách. Především však bylo cílem načrtnout možné oblasti spolupráce do budoucna.

Jednou z důležitých sfér, kde se kooperace přímo nabízí a často již v různých formách funguje, je akvizice regionální literatury. Muzea, archivy a regionální oddělení knihoven jsou místy, kde je regionální literatura nejen uložena ve fondech a sbírkách, ale kde také často vzniká, ať už ediční činností samotných institucí či aktivitou badatelů, kteří zde získávají potřebné informace. Tak se stává, že se o některých regionálních titulech ví ještě dříve, než vyjdou. Krajská knihovna je zase příjemcem regionálního povinného výtisku neperiodické literatury, což je další zdroj informací o publikační produkci. Často však povědomí o některém titulu zapadne nebo nepřekoná hranice jedné instituce, nemluvě o problematickém získávání povinných výtisků od drobných či příležitostných nakladatelů. Jde o to, vzájemně a pravidelně si informace z této oblasti předávat. (Nejen) k tomuto účelu byla založena elektronická diskuzní skupina REGION ZK, prostřednictvím níž se dostanou najednou ke všem přihlášeným. Jsou zde např. zveřejňovány re-

gionální přírůstky fondů apod. (viz [www.kfbz.cz/region.htm](http://www.kfbz.cz/region.htm)). Na webu krajské knihovny byl také vystaven soupis přírůstků regionálního fondu za rok 2003 pro orientaci a možnost doplnění fondů (viz [www.kfbz.cz/reglit.htm](http://www.kfbz.cz/reglit.htm)). Do budoucna plánujeme spolupráci v oblasti ochranného reformátování vzácných a ohrožených periodik Zlínského kraje (s využitím prostředků z programu VISK 7 – Kramerius), zajímavým tématem bude jistě také zpracování knihovních fondů a bibliografií, duplicity v této oblasti a možnosti jejich odstranění. Jistě, že ne vše je podmíněno spoluprací, ale bez ní hrozí duplicitní práce, nedodržení standardů, malá vzájemná informovanost o výsledcích práce. Stručně řečeno, neefektivně vynaložené prostředky a lidská práce.

Na konci září 2004 se konal – tentokrát v prostorách Slovákého muzea v Uherském Hradišti – již druhý seminář knihoven paměťových institucí Zlínského kraje. Byl obohacen účastí několika ředitelů a zástupců bývalých okresních knihoven v kraji. V přednesených příspěvcích zazněla např. informace o Koncepti rozvoje knihoven v České republice na léta 2004–2010 se zřetelem k paměťovým institucím, zpráva ze semináře muzejních a galerijních knihoven a zpráva z jednoho z workshopů projektu CALIMERA zaměřeného na problematiku použitelnosti (usability) ICT služeb.<sup>2</sup> Pokud jde o konkrétní kooperační projekty, jednalo se opět o záměru ochranného reformátování vzácných a ohrožených regionálních periodik s tím, že byla ustavena pracovní skupina a navržen harmonogram přípravy projektu a nově také o možnosti akvizice jednotného automatizovaného knihovního systému pro muzejní knihovny Zlínského kraje. Účastníci jednání se také dohodli na spolupráci při přípravě koncepce rozvoje kultury ve Zlínském kraji.

## Předpoklady a možné překážky spolupráce

Obecně vzato, hlavním předpokladem spolupráce je zájem spolupracovat. A aby takový zájem existoval, spolupráce musí být pro jednotlivé instituce *vzájemně výhodná*. Jako nutná se nám jeví také pravidelná setkání a možnost jednoduché (e-)komunikace a existence společného „informačního prostoru“, kterým je



dnes samozřejmě web. Nezanedbatelné jsou ovšem také dobré osobní kontakty zúčastněných. Do budoucna bychom chtěli spolupracovat nejen v rovině knihoven institucí, ale zainterесovat i vedení všech zúčastněných institucí.

Možnými překážkami spolupráce může být především různá míra zainteresovanosti jednotlivých knihoven a institucí na spolupráci, různá organizační struktura (postavení knihoven

a knihovníků v rámci instituce) a nebezpečí převážení konkurence nad spoluprací. Speciálním problémem je např. komplikovaná situace archivů, které nejsou právními subjekty nebo skutečností, že ne všechny knihovny paměťových institucí jsou zaevidovány podle knihovního zákona, což znamená, že jim nelze poskytnout všechny výše zmíněné služby.

JAN KAŇKA ([kanka@kfbz.cz](mailto:kanka@kfbz.cz))

#### O D K A Z Y :

- 1 Viz např. DEMPSEY, Lorcan. Scientific, Industrial, and Cultural Heritage : a shared approach : a research framework for digital libraries, museums and archives. *Ariadne* [online]. 12 January 2000, č. 22 [cit. 2004-10-07]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ariadne.ac.uk/issue22/dempsey/intro.html>>. ISSN 1361-3197.
- 2 Podrobně viz: KAŇKA, Jan. CALIMERA Usability Workshop. *Ikaros* [online]. 2004, č. 9 [cit. 2004-09-01]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/Clanek.asp?ID=200408019>>. ISSN 1212-5075.

## Městská knihovna v Novém Strašecí slavila 140. narozeniny

Nové Strašecí je druhým největším městem Rakovnického okresu, bydlí tu 5141 obyvatel, ve městě je vedle základní školy gymnázium, střední odborné učiliště, základní umělecká škola. V roce 2003 oslavilo Nové Strašecí 500. výročí povýšení na město a hned v roce následujícím knihovna slavila 140 let od svého vzniku.

K uměleckým osobnostem překračujícím rámec regionu patří Vojta Kuchynka (1871 až 1942), hudební skladatel a přední český virtuos na kontrabas, a v současné době byl pro kulturní veřejnost objeven básník a překladatel František Bíbl, píšící pod pseudonymem Hermor Lilia.

V bezprostřední blízkosti města začínají rozsáhlé křivoklátské lesy, v jeho okolí vede naučná stezka Novostrašecsko, pouze několik kilometrů od města se rozkládá přírodní park Džbán a Lánská obora.

Z památek se Nové Strašecí může pochlubit radnicí – patrovou budovou s hranolovou věží (z doby kolem r. 1600), kostelem Narození Panny Marie, kaplí sv. Isidora (z r. 1715). Na místním Židovském hřbitově se dochovalo několik náhrobků ze 17. a 18. století. Mezi

městem Nové Strašecí a obcí Mšecké Žehrovice se nachází významná keltská lokalita. V roce 1945 zde byla nalezena keltská socha z 1. poloviny 2. století před naším letopočtem.

Historie novostrašecké knihovny je velmi pěkně popsána v knize Františka Švarce *Dějiny Okresní knihovny v Rakovníku a veřejných knihoven na Rakovnicku*, z níž vybíráme úryvky vážící se ke vzniku knihovny:

„Dne 30. července 1864 požádal prozatímní výbor Čtenářského spolku v Novém Strašecí u c. k. okresního úřadu novostrašeckého o schválení stanov spolku. Když byly stanovy schváleny, konala se dne 4. prosince 1864 valná hromada spolku, na níž 48 členů zvolilo starostou Aloise Durase a knihovníkem Václava Dundra. K návrhu stanov byl přiložen i Řád knihovny, který knihovník vyvěsíl ve spolkové místnosti v hostinci Václava Kuchynky. Ve spolkové čítárně knihovník vystavoval osmery noviny a základem knihovny se staly knihy darované nebo zapůjčené členy.“ „V práci a věděni je naše spasení“ a „Pokrok k lepšímu“ byla hesla Čtenářského spolku.

Z další historie připomínáme rok 1919, kdy byl schválen první knihovní zákon, jež ukládal obcím a městům zřizovat knihovny.

„V tomto ohledu vyšel vstříc Čtenářský spolek v Novém Strašecí, jež svoji knihovnu, čítající přes 700 svazků knih, zatím propůjčuje městu Novému Strašecí a činí ji přístupnou veškerému občanstvu. Do knihovni rady byli zvoleni 4 členové městské rady, paní Růžena Vlastníková, Filip Hyšman, Bohuslav Josífek a Vladimír Fejfar. Dále 4 členové čtenářského spolku – Václav Zitek, Jaroslav Kolařík, Jaroslav Maya a Rudolf Vařejka. Knihovni rada zvolila předsedou Filipa Hyšmana, jednatelem Rudolfa Vařejku a knihovníkem pana Jaroslava Kolaříka, který byl dosud knihovníkem Čtenářského spolku.“

Ani v době 2. světové války knihovna nepřerušila svoji činnost, musela však ze svého fondu vyřadit 112 svazků, které byly v seznamech zakázaných knih.



Se vznikem okresu Nové Strašecí knihovna změnila název z Veřejné obecní knihovny na Okresní lidovou knihovnu, od roku 1950 se stala knihovnicí Pavla Náprstkové. Zánikem okresu se opět změnil název na Městskou lidovou knihovnu, která v té době kromě vlastního půjčování knih poskytovala metodickou pomoc devatenácti vesnickým knihovnám bývalého novostrašeckého okresu. Knihovna pořádala různé besedy se známými osobnostmi, spisovateli. Nezapomenutelná pro děti i pro knihovnice byla návštěva Václava Čtvrťka, dospívajícím dívkám vyprávěl Stanislav Rudolf, o literatuře faktu hovořil Miroslav Ivanov, o své práci režisérky a spisovatelky Věra Plívová-Šimková, s loutkami Spejbla a Hurvínka přijel mezi děti František Nepil, své romány představil Jiří Švejda, Helena Šmahelová a František Stavi-

noha. Sběratel rekordů Ladislav Kochánek vyprávěl o své zálibě – shromažďování kuriozit. Ve spolupráci s mateřskou školou proběhla beseda s Milenou Lukešovou, zážitky ze své lékařské praxe přiblížili gynekolog Miloslav Urban a sexuolog Radim Uzel, o drogách a své knize *Memento* vyprávěl Radek John. Zajímavá a hojně navštěvená byla také beseda s Jaromírem Trejbalem, který byl osobním kuchařem Vlasty Buriana.

Knihovna se ve městě několikrát stěhovala, sídlila například na radnici v zadním traktu, v budově okresního úřadu, v budově bývalé školní jídelny v ulici Čs. armády a od roku 1964 je umístěna v ulici 28. října 104 (bývalý Hotel Slezák). Knihovna byla přestěhována do dvou místností o rozloze přibližně 60 m<sup>2</sup>, které byly upraveny na půjčovnu a skladiště knih s pracovním koutem. Na tomto místě knihovna sídlí doposud, ale v průběhu let několikrát rozšířila



své prostory. Například v roce 1973 vzniklo samostatné dětské oddělení (28 m<sup>2</sup>), přístavbou budovy v roce 1991 získala knihovna další místnost, do které bylo přestěhováno dětské oddělení a o uvolněné prostory se rozšířila půjčovna pro dospělé čtenáře.

V tomto uspořádání pracuje knihovna i v roce svého 140. výročí. Do budoucna má od zřizovatele příslibeno přestěhování, jímž čtenáři získají větší prostory, moderní vybavení, kvalitní služby, klidný studijní kout s čítárnou, pracoviště s internetem, my knihovnice lepší pracovní zázemí a fond větší skladiště.

A jsme v současnosti. V roce 2004 měla knihovna 32 017 svazků knih, 872 registrovaných čtenářů (536 dospělých a 336 dětí), kteří nás v průběhu roku navštívili 10 234 krát a půjčili si domů 35 244 knih. Knihovna je od



Fota archiv knihovny

roku 2000 vybavována moderní výpočetní technikou (celkem šest počítačů, z toho tři pro veřejnost), finanční prostředky získává pomocí grantů ministerstva kultury se spoluúčastí města. Používáme automatizovaný výpůjční systém firmy LANius, čtenáři velmi rádi využívají možnosti internetu a služby kopírování.

Oslavy 140. výročí jsme zahájili počátkem prosince, připravili jsme v půjčovně pro dospělé výstavu fotografií a dokumentů obsahující vznik a historii knihovny, několikrát stěhování po městě, její postupné modernizování i sou-

časné aktivity. Do knihovny jsme pozvali na slavnostní setkání bývalé pracovnice ke společnému vzpomínání.

Oslavy vyvrcholily besedami s dětmi, které vyslechly velmi poutavé vyprávění Tomáše Bednaříka, redaktora rakovnického Raportu, o pověstech, záhadách a tajemných místech Novostrašicka, Křivoklátska a Rakovnicka. (Tomáš Bednařík je také autorem knížky *Pověsti a příběhy z Novostrašicka*, kterou na sklonku roku 2004 vydalo město Nové Strašecí). Samotné dětské oddělení knihovny se pro tuto příležitost zahalilo do tajemného polešera se svíčkami a loutkami (zapůjčenými ze ZUŠ). Dětem se vůbec nechtělo zpět do školy. Nám zůstal dobrý pocit, že jsme 140. výročí hezky prožili a důstojně oslavili.

Naším přáním do dalších let je, aby knihovna byla stále vyhledávána návštěvníky, aby měli vždy dostatek nových krásných knih a aby od nás odcházeli spokojeni.

JITKA HELEBRANTOVÁ – MARIE KOLÁŘOVÁ  
knihovna@mknovestrasci.cz

## SERVIS ČTENÁŘE

# PŘÍBRAM HANUŠE JELÍNKY

Knihovna Jana Drdy v Příbrami vyhlašuje již devátý ročník literární soutěže pro mládež Příbram Hanuše Jelínka. Soutěž je určena mladým autorům ve věku 12 až 23 let a pravidelně se jí zúčastňují zájemci z celé republiky. Přihlášené práce ohodnotí odborná porota a na podzim se všichni vítězové sejdou na slavnostním vyhlášení. Odnesou si upomínkové ceny i sborník vítězných a vybraných prací.

### OBORY:

1. Poezie  
– rozsah maximálně čtyři básně
2. Próza  
– rozsah maximálně pět stran strojopisu formátu A4

### VĚKOVÉ KATEGORIE:

- I. 12–15 let
- II. 16–19 let
- III. 20–23 let

### Soutěžní práce posílejte na adresu:

Knihovna Jana Drdy  
L. Mlčochová  
nám. T. G. Masaryka 156  
261 01 Příbram I

Do soutěže budou přijímány pouze původní, dosud nepublikované práce, psané na stroji nebo počítači. KAŽDÁ PRÁCE MUSÍ BÝT OPATŘENA JMÉNEM, ADRESOU A DATEM NAROZENÍ AUTORA.

UZÁVĚRKA 30. dubna 2005

## AKTUALITY

> LEA PRCHALOVÁ (prchalova@svkos.cz)

# 9. zasedání

Ústřední knihovnické rady ČR  
1. 2. 2005

## 1. Kontrola plnění úkolů z 8. zasedání

### 1.1 Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2004–2010

- Koncepce byla vydána v tištěné podobě a je k dispozici na Ministerstvu kultury ČR.
- Ministerstvo kultury ČR uložilo Národní knihovně ČR přípravu koncepce trvalého uchování knihovnických sbírek tradičních a elektronických dokumentů (naplnění dílčího cíle 23) a přípravu metodiky tvorby plánů pro řešení mimořádných situací v knihovnách (naplnění dílčího cíle 25).
- S přihlédnutím ke Koncepci bude v 1. čtvrtletí dokončena strategie rozvoje NK ČR.

### 1.2 Standardy VKIS

Průslušný metodický pokyn je na Ministerstvu kultury ČR připraven k vydání a bude v průběhu března zaslán krajům k připomínkování.

### 1.3 Regionální funkce

Zákonem č. 1/2005 Sb., o rozpočtovém určení daní byly finance k zajištění regionálních funkcí knihoven převedeny pod krajské samosprávy. Ministerstvo kultury ČR vydalo Metodický pokyn k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinace na území České republiky. Materiál byl rozeslán krajským úřadům.

Podle sdělení zástupců krajských knihoven je ve všech krajích vyjma Plzeňského zajištěno pokračování regionálních funkcí knihoven po organizační i finanční stránce. Plzeňský kraj bude podle informace PhDr. Jaroslava Vyčichla o poskytnutí či neposkytnutí dotace, příp. o její výši dále jednat.

### 1.4 DPH při platbě licencí

Ing. Martin Svoboda prověřoval na Ministerstvu financí ČR možnost změny sazby DPH při zdaňování přístupů k elektronickým informačním zdrojům. Na tomto ministerstvu však není vůle k výjimkám. Jelikož daňové zatížení informačních zdrojů je vnitřní záležitostí ČR, apeluje ÚKR na Ministerstvo kultury ČR, aby se pokusilo o zmírnění sazby pro nákup licencí elektronických informačních zdrojů.

## 2. Dotační programy MK

### 2.1 Knihovna 21. století

K dispozici 2 mil. Kč.

### 2.2 Česká knihovna

K dispozici 2 mil. Kč.

### 2.3 Program vědy a výzkumu

Je připravován k otevření pro roky 2006–2011 s celkovým finančním objemem 43 860 000 Kč, z toho pro rok 2006 se počítá se 2 mil. Kč. Ministerstvo kultury ČR předpokládá vyhlášení v květnu nebo září 2005.

### 2.4 Nové programy

Nepodařilo se prosadit chystaný nový program Bezbariérová knihovna, ani program k zabezpečení fondů proti krádeži. Mgr. B. Skučková informovala o usnesení vlády České republiky ze dne 14. července 2004 č. 706 k návrhu Vládního plánu financování Národního rozvojového programu mobility pro všechny, z něhož jednotlivým ministrům vyplývá povinnost vyčlenit v rezortních rozpočtech finance k odstraňování bariér ve vstupech do státních institucí apod. MK ČR by mělo pro rok 2006 vyčlenit částku 10 mil. Kč.

### 2.5 VISK

Částka vyčleněná na realizaci VISK v roce 2005 činí 30 239 000 Kč. ÚKR vyjádřila velké politování nad nesouladem mezi schválenou Koncepcí rozvoje knihoven v České republice na léta 2004–2010 a reálně přiznanou podporou a požádala ministra kultury o sjednání nápravy. PhDr. V. Richter zaslal dopis ministru kultury s žádostí o navýšení prostředků.

## 3. Internetizace knihoven

PhDr. V. Richter informoval ÚKR o aktuálním stavu Projektu internetizace knihoven (PIK). Novinkou v aktivitách MI ČR je snaha o prodloužení státní dotace provozu internetu nad rámec dosud schválených tří let a odstranění technické bariéry, která v současnosti neumožňuje knihovnám připojeným přes PIK provozování vlastních webových stránek. Řeší se závažný problém souběhu dotací ČR a strukturálních fondů EU.

## 4. Novela knihovnického zákona

Pokračuje příprava novely. Ve věci povinného internetového připojení knihovny navrhuje ÚKR po velmi různorodé diskuzi zapracovat do novely prominutí internetového připojení knihovny v malé obci za předpokladu, že je v této obci k dispozici veřejný internet na jiném místě. (Je nutno stanovit hranici počtu obyvatel obce.)

ÚKR dosud nemá k dispozici kompletní text navrhané novely. Ze získané části novely však bohužel vy-

plyvá, že Ministerstvo kultury ČR navrhuje zavedení tantiém při absenčním půjčování knih v knihovnách. Novela dále neřeší problematiku půjčování elektronických dokumentů.



# Noc s Andersenem 2005

## Itinerář

Noc s Andersenem pořádá letos již popáté Klub dětských knihoven SKIP a Sdružení BMI a názvem chtějí připomenout svátek dětské knihy, který slaví 2. dubna kulturní veřejnost celého světa na počest narození dánského pohádkáře a spisovatele Hanse Christiana Andersena.

Spontánní akce vznikla na podporu dětského čtenářství, k propagaci soustavně četby a hlasitého předčítání a díky nápaditým knihovnicím, knihovníkům a pedagogům se rozletěla do světa.

Letošní jubilejní ročník bude ve znamení oslav 200. výročí narození H. Ch. Andersena a celý program našeho kouzelného pohádkového večera bude inspirován ojedinělým výročím, na jehož památku vyroste v Čechách, na Moravě, Slezsku, Slovensku i Polsku celý les pohádkových stromů – „Pohádkovníků Andersenových“ (latinsky: Fabularius Andersenii, dánsky: Andersens Eventyrtrae, anglicky: Andersen-tree...), které budou v průběhu dne slavnostně vysázeny snad ve všech spacích místech k výročí i společně mezinárodní Noci s Andersenem. Pokud se i vy připojíte k zasazení libovolného malého stromku na veřejné prostranství, je nutný souhlas obce nebo městského úřadu – odboru životního prostředí. Sazenici stromku můžete i zdarma získat např. na nejbližší lesní správě. Místo, kam stromky můžete zasadit, vám určí obec. Můžete však sázet také nejprve třeba do květníku a teprve později stromek přesadit. Předpokládáme, že akt sázení pohádkovníku bude příležitostí k mediálnímu zviditelnění obce, města, knihovny či školy a samozřejmě naší společné akce a že námi oslovení starostové, primátoři či jiné významné osobnosti nám pomohou!

Z každého spacího místa bychom letos chtěli odeslat pohlednice vytvořené dětmi s obrázky pohádkovníků, dětí či samotného H. Ch. Andersena několika zajímavým adresátům: dánské královně, dánskému velvyslanci v ČR, Nadaci H. Ch. Andersena 2005, prezidentovi České republiky Václavu Klausovi, vyslanci H. Ch. Andersena v ČR – Václavu Havlovi, ministru kultury ČR Pavlu Dostálovi a dalším... Pohledy připravíte z kreslicích čtvrtek, děti je budou malovat v průběhu večera, cizojazyčný text a oficiální adresy dostanete elektronicky.

Ani letos v průběhu kouzelného večera nezapomeneme na ty děti, které nemohou být s námi a naši pomoc potřebují – proto na mnoha místech proběhne jednorázová jednohodinová charitativní sbírka na pomoc prvnímu dětskému hospici v Malejovicích. Číslo účtu dostanete opět elektronicky.

Více informací získáte na stránkách Knihovny B. B. Buchlovana v Uherském Hradišti, kde také podle přihlášek vzniká seznam všech spacích míst, který budeme pravidelně aktualizovat a který bude k nahlédnutí na: <http://www.knihovnabbb.cz/sluzby/?q=cz/node/view/524>

Zde si také můžete ověřit, zda se vaše registrace k Noci s Andersenem podařila.

Prosíme všechny ty, kteří letošní Noc s Andersenem připravují, o odeslání stručné informace o průběhu akce, počtech zúčastněných dětí a dospělých, o zasazení stromků i vybrané částce nejpozději 2. 4. 2005 – tedy v sobotu dopoledne, než noc ukončíme, na adresu [detske@knihovnabbb.cz](mailto:detske@knihovnabbb.cz). Jen včas odeslaná hodnotící zprávička může pomoci zrekapitulovat všechno to, co letošní jubilejní pohádková noc přinesla. Na co bychom neměli zapomenout:

1. Než vyhlásíme Noc s Andersenem, získáme souhlas vedení knihovny či školy, městského nebo obecního úřadu, eventuálně dalších nadřízených, nezapomeneme ani na místní policii.
2. Informujeme místní tisk, noviny, televizní kanál, rozhlasová zpravodajství.
3. Provedeme propagaci akce, stanovíme počet dětí, podmínky pro společné spaní. Při výběru dětí je zcela na vás, koho si na noc vyberete. Někde jsou to vítězové soutěží, jinde zase berou první přihlášené. Zkušení organizátoři doporučují děti mladšího školního věku, děti do 12 let.
4. Poradíme, co s sebou na noční návštěvu: kromě pyžama, spacáku, karimatky, hygienických potřeb a malého polštářku ještě i přezůvky – večer bude dlouhý a v botách by nebylo nejlépe. Samozřejmě nutný je i průkaz zdravotní pojišťovny.
5. Na noc přebíráme od rodičů odpovědnost za dítě, rodiče svým podpisem potvrdí souhlas s pobytem dítěte mimo domov. Vyžádáme si kontaktní telefonní číslo rodičů, na oplátku nabídneme kontakt na organizátory. Při převzetí dětí si zároveň domluvíme přesnou hodinu, kdy akci ukončíme, a kdy si rodiče pro dítě přijdou.
6. S dostatečným předstihem připravíme večerní program: kromě společných soutěží a chaty je dobré mít v zásobě několik literárních her, rukodělných dílen, osvědčilo se loutkové divadlo, diskotéka, turnaje ve společenských hrách, návštěvy pohádkových bytostí, literárních postav, noční stezka odvahy, lampiónový průvod.
7. Jídlo a pití pro děti je individuální – každý organizátor podle svých možností zváží, zda zvládne dopředu upéct buchtu, koláče, namazat chleby, uvařit čaj, kakao... V tom případě doporučujeme pověřit přípravou jídla osobu s platným zdravotním průkazem, jinak by měly děti mít s sebou malou večeři a snídani. Vše lze zajistit i prostřednictvím sponzorů.
8. Promyslíme a vybereme nejvhodnější místo ke spaní – tento klidný koutek by měl být zvláště pečlivě uklizen, vyluxován a vytřen tak, aby zde děti mohly rozbalit spacáky a klidně usnout.
9. Pro hygienu v podmínkách knihovny či školní třídy je dostačující tekoucí voda k umytí rukou a zubů. Nepředpokládáme, že během jednoho večera se děti moc ušpiní, WC pro veřejnost jistě v knihovně a škole nechybí.
10. Přejeme vám všem dobrou, klidnou a zároveň bezpečnou noc s úžasnými zážitky, noc plnou dobrodružství. A až všichni kolem usnou, prosíme odešlete krátkou zprávičku o tom, co se u vás dělo! Uvitáme zprávy o kuriózních návštěvách, zážitcích, kulturních specialitách, nocujících zvířátkách, nejstarších a nejmladších nocležnicích, nočních průvodech, bytostech z Andersenových pohádek, samotných Andersenů, přečtených pohádkách. Čekáme i na počty Rychlých špuntů, ohňostrojů, starostů a primátorů!

MIRKA ČAPOVÁ  
– HANA HANÁČKOVÁ  
[detske@knihovnabbb.cz](mailto:detske@knihovnabbb.cz)

\* \* \*

Klub dětských knihoven je vedle toho připraven zvládnout i chat v konferenci Andersen, soutěž s nakladatelstvím Egmont a soutěž Čtisibrýla ušatého. Tento záhadný tvor již loni vyhlásil soutěžní otázku, kterou dokázaly zodpovědět vedle dvou knihovnic jen dvě děti z Petřvaldu – poznaly úryvek z knížky Děti z Pavelské ulice Ference Molnára a byly odměněny knihami. Uvidíme, co si toto záladné stvoření vymyslí letos.

Jednotlivé knihovny přichystaly řadu překvapení i doprovodných akcí, o nichž však hodláme referovat až se uskuteční. Po České republice bude putovat výstava o životě a díle Hanse Christiana Andersena připravená Muzeem města Odense a dvanácti jazycích, mezi nimiž má být i čeština.

Na nocování se tentokrát nechystají jen knihovny, ale i školy, dvě nemocnice a mediátorka Francouzského institutu v Praze. Vida, jak jsou některé knihovnické nápady nakažlivé!

Závěrem je třeba dodat, že stejně jako v minulých ročnících podporuje i letošní Noc s Andersenem Sdružení BMI.

(red)



# Cimélie ve Vědecké knihovně v Olomouci

Každá doba s sebou nese nějaké typické atributy – hodnoty, které mají všude a za všech okolností zelenou. O době, ve které žijeme, se dá celkem bez nadsázky říci, že tím všemocným atributem a univerzálním měřítkem jsou peníze. Ale každá doba s sebou nese i své typické paradoxy – něco, co se absolutně vymyká řečenému univerzálnímu měřítku. Jsou prostě věci, které nelze penězi zaplatit. Vždycky to bývaly duchovní a mravní hodnoty – čest, láska, moudrost, ušlechtilost a podobně. Ale mezi paradoxy dnešní doby patří to, že existují i zcela hmotné, viditelné a hmatatelné předměty, jejichž hodnota není penězi vyjádřitelná. I když jsou totiž hmotné, představují spíš symbol, duchovní dědictví minulosti než něco, co si koupí zákazník a má z toho nějaký užitek nebo prospěch. Jejich podstata je tedy spíše duchovní než materiální – ostatně hmotný základ takových podivuhodných předmětů bývá už notně poškozený nebo aspoň velice choulostivý.

Těmto podivuhodným předmětům se říká cimélie. Latinské slovo cimelium znamená raritu, vzácnost, něco, co se vyskytuje jen ojediněle. V italštině si cimélio ponechalo význam „vzácná památka, drahocennost“ a tak bývá i všeobecně chápáno pomnožné slovo cimélie. Mezi takové cimélie patří i středověké iluminované rukopisy ve Vědecké knihovně v Olomouci.

Rukopisů, jakožto knih nebo tzv. knižních jednotek, napsaných a popřípadě ilustrovaných ručně, má Vědecká knihovna v Olomouci ve své správě celkem 1450. Od nejstaršího po nejmladší zahrnují časové období nejméně 2000 let, protože o těch nejstarších se zde traduje, že byly napsány ještě v době před narozením Ježíše Krista. Ty nejnovější jsou z 20. století, poměrně velký počet rukopisů pochází z 18.–19. století. Středověké rukopisy tvoří tedy jen část dochovaných unikátních památek, ale o to více jim sluší označení „cimélie“. Většina z nich je totiž výtvarně propracovaná, krásně a bohatě zdobená a jejich obsah bývá velice živým a názorným dokladem toho, jaké hodnoty lidé ve

středověku cenili nejvýše. Největšího pracovního úsilí, pečlivosti a nákladnosti se dostávalo knihám s náboženským obsahem, jako jsou Bible, evangeliáře, zpěvníky nábožných písní, liturgické knihy (knihy, které používal kněz při vedení mše). Ostatně středověk byl poznamenán vládou výlučně církevní vzdělanosti, písaři se rekrutovali z řad duchovních, kleriků, klášterních mnichů a podobně.

Středověký kodex, psaný vesměs na pergamentu přírodními psacími pomůckami a materiály, je pro dnešního člověka symbolem excellence už jen tím, že dosud existuje a přes mnohé šrámy si uchovává čitelnost i krásu po mnoha staletích. Moderní špičkové výrobky, a to i ty nejdražší, se co do trvanlivosti s ním nemohou vůbec srovnávat. Rukopisy se v originále ukazují jen při výjimečných příležitostech, jako jsou Dny evropského dědictví nebo návštěva významného zahraničního hosta či badatele. Dříve byly některé z cimélií předváděny i exkurzím z univerzit, například vysok školským studentům z USA, a je opět charakteristickým paradoxem doby, že obyvatelé nejmodernější a ekonomicky nejsilnější země světa bývali bezkonkurenčně nejužaslejšími i nejděčnějšími obdivovateli olomouckých cimélií. Dnes už na originály kodexů jen výjimečně sahají i sami knihovníci – přesněji řečeno specialisté na historické fondy. A pokud je vyjmou z jejich speciálních krabic v trezoru a položí na stůl, dělají to v bavlněných rukavičkách a se zvláštními textilními podložkami, na kterých rozevřená kniha spočine jako v poduškách. Knižní blok se smí otevřít jen částečně, což šetří koženou vazbu, pergamen se nevytváří ve světle, aby se neoslňoval a nevytrácel psaný text, hlídá se okolní teplota, vlhkost a kyselost prostředí.

Většina badatelů a zájemců o tyto památky má dnes možnost prohlížet si jen digitální kopie rukopisů, což znamená sedět u počítače ve studovně historických fondů a listovat ve virtuální středověké knize, zvětšovat si na ob-

razovce detaily písmen a ilustrací, případně si nějakou stránku barevně vytisknout. Originál rukopisu zatím leží v temnotě ohnivzdorného trezoru trochu jako v tajemné třinácté komnatě. Stát se tím vyvoleným, kdo smí do rukopisu nahlédnout, dotýkat se ho (v bavlněných rukavičkách) a dokonce ho studovat po řadu dní, může však například člověk, který pracuje na vědecké publikaci. Ta slouží lepšímu poznání, pochopení obsahu i kulturního poselství středověké knihy, a to s trvalou nebo aspoň dlouhodobou platností.

Takového privilegia se dostalo před několika lety Pavlu Černému, docentu Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Dnes před námi leží výsledek jeho trpělivé, precizní a systematické vědecké práce – kniha *Evangeliář zábrdovický a Svatovítská apokalypsa*. Vydalo ji nakladatelství Academia v Praze v roce 2004 a přineslo na trh za cenu téměř symbolickou. Kniha zkoumá dva iluminované rukopisy, které patří v českých sbírkách k nejcenějším. Je to vůbec první monografie věnovaná zmíněným rukopisům, které ještě nebyly na takové úrovni prozkoumány a zpracovány. Dílo spojuje pohled textologa, uměnovědce, historika, paleografa, kodikologa i numismatika. Jde tedy do mimořádné hloubky a šířky. Účelem je co nejvíce přiblížit umění raného středověku, jaké existovalo v přemyslovských Čechách, ale i ve střední Evropě.

Svatovítská apokalypsa má s Evangeliářem zábrdovickým společnou nejen vnější podobu, nýbrž podle všeho i bavorský původ, dobu vzniku na rozhraní raného a vrcholného středověku a pozdější osudy. Liší se hlavně tím, jak velký či malý zájem o ně odborníci dosud projevíli, a také uložením – prvně jmenovaná kniha je chována v Archivu Pražského hradu, druhá ve Vědecké knihovně v Olomouci. Možná právě díky tomuto rozdílnému uložení je Apokalypsa podstatně známější – zmiňuje se o ní každý přehled středověkého umění v českých zemích, zato Evangeliář je pravidelně opomíjen, zejména v novější odborné literatuře. Přitom uložení obou v českých zemích je datováno od sklonku středověku. Kdysi byly oba rukopisy součástí pražské Kapitulní knihovny. Evangeliář se později dostal na Moravu a do konce 18. století byl chován v premonstrátském klášteře v Zábr-



Detail z Evangeliáře zábrdovického

dovicích u Brna. Po zrušení kláštera přešel do Olomouce a navzdory změně majitele si nechal původní označení.

Názory na původ Svatovítské apokalypsy se v literatuře rozcházejí. Podíl na tom měla mimo jiné politická ideologie – vždycky byly silné snahy přisvojit si tuto ojedinělou písemnou památku jako kulturní dědictví Čechů a nepřiznat její německví.

Podle různých verzí vznikla v zázvaském klášteře, v břevnovském klášteře, v Praze, v bavorském skriptoriu nebo aspoň ve sféře vlivu klášterních dílen Bavorska. V každém případě byl písař poznamenaný tradicí bavorských skriptorií a podobně iluminátor byl pod vlivem klášterních dílen v Bavorsku, jmenovitě v Tegernsee, Freisingu nebo i Řezně. Původ takovýchto písemných památek je nejasný proto, že většina z nich si je nápadně podobná – je to trochu jako hledání, která ze dvanácti zahalených panen je Zlatovláska. Středověcí písaři se příliš nelišili písmem, které dost striktně určovala stylizovaná norma. Iluminátoři byli rovněž svázáni pevnými ikonografickými pravidly, a tak se nápadně podobnosti vyskytují i ve formě iniciál a iluminací. Navíc u různých náboženských textů se opakují formulace vět i myšlenek – odborně řečeno, podobnosti najdeme i v rysech textového, respektive liturgického utváření knihy. A tak vodítkem bývají často spíše reálie – v Evangeliáři například rubriky pro svěcení „panen“ a „nevěst“ mohly svědčit pro původ v ženském klášteře. V Apokalypse jsou vyobrazeny scény, kde opat předává knížeti knihu, která snad symbolizuje „liber vitae“ (knihu života). V tom případě by kníže byl „frater conscriptus“, tedy člen klášterního společenství. Postava opata byla ztotožňována s břevnovským opatem Menhartem, v postavě knížete historikové nacházeli Sptyhněva II., Vratislava II. a dokonce sv. Alexa. Vznik Apokalypsy Pavol Černý klade do první poloviny osmdesátých let 11. století. Zdůvodňuje to tím, že zobrazený Vratislav II. se v úvodní miniatuře objevuje s replikou

svatého Kopí, které získal jako válečnou kořist v roce 1080. P. Černý dochází k závěru, že Svatovítskou apokalypsu si objednal benediktinský opat jako slavnostní dar knížeti Vratislavovi. Ten totiž silně protežoval některé benediktinské kláštery, např. břevnovský a sázavský, v knize Apokalypsa však mohlo jít i o Ostrov nebo Hradisko u Olomouce. Otázka, kdo byl oním opatem, však zůstává nezodpovězena.

Důvodů, proč byla Apokalypsa v přemyslovských Čechách objednána a v Bavorsku sepsána, mohlo být rovněž víc: „*Soudě podle známých analogií, mohlo jít zde o projev vděčnosti za dobrodiní a za přízeň, prokázané vévodou už dříve jemu (opatovi) osobně, případně jeho klášteru, nebo o výraz snahy získat náklonnost Vratislava ve prospěch kláštera. Nejsou však přítom vyloučeny ani další příčiny, jako je svěcení jim založené svatyně či komemorace nějaké významné události v životě vladaře, která se promítala i do nábožensko-církevní sféry.*“ (str. 273)

Evangelista zábrdovický má s Apokalypsou tolik nápadných podobností, že už paleograf a kodikolog J. Pražák usoudil, že „*nejsou-li dílem jednoho písaře, vznikly se vši pravděpodobností v témže skriptoriu.*“ P. Černý uvádí jako nejpravděpodobnější skriptorium v Tegernsee-Freisingu, takže český původ už nepřipouští ani u jedné z obou címelí. Činnost skriptorií v českých zemích lze totiž doložit „*až v 2. čtvrtině 12. století v Olomouci, kde se objevily díky iniciativě tamního biskupa Jindřicha Zdíka.*“ (str. 275) Iluminace ve stylu „*bavorské malířské školy*“ v obou rukopisech potvrzují, že v 11. století nelze ještě mluvit o „*české knižní malbě*“ ve vlastním slova smyslu, nanejvýš o „*knižní malbě v českých zemích.*“ Přemyslovské Čechy byly tehdy ještě závislé na kulturně vyspělejší cizině.

Evangelista byl vyhotoven v jistém smyslu jako textový protějšek Apokalypsy. Kromě vlastních čtyř evangelií v kanonickém pořadí Matouš, Marek, Lukáš a Jan obsahuje obecné předmluvy před nimi, kánonové tabule (některými badateli označované jako „*tabule pro výpočet církevního roku*“ nebo jako „*kalendária*“), dále argumenta a breviáře (modlitby a čtení, k jejichž každodenní recitaci jsou duchovní zavázáni). Na několika místech je nedokončen, což však dříve nebyl jev ojedinělý. Nedokončená místa se vyskytují i v řadě luxus-

ních rukopisů prvořadě kvality, vzniklých na objednávku. Podivná je spíše určitá nesystematičnost a známky chvatu v provádění iluminátorské výzdoby. Přesto právě Evangelista působí velice malebně, je barevně výrazný a silné nánosy zlata zejména na obloukových kánonových tabulích mu dodávají na expresivitě. Na počátku Marka, Lukáše a Jana jsou tři velké celostránkové iniciály, zdobené zlatem a obohacené akcenty krycích barev. Na počátku Matouše se ztratil celý list, tedy i s iniciálou. Stopy po ztrátách pergamenových folií (listů) najdeme i u Svatovítské apokalypsy – nejméně tři zlacené iniciály zmizely spolu s vyřezanými listy. Zloději existovali ve středověku stejně jako dnes a podle všeho se vyskytovali i mezi osobami duchovního stavu.

Kniha Pavla Černého je napsána bohatým jazykem, kultivovaně a srozumitelně. Je určena především odborníkům na dějiny umění a dějiny středověku, kodikologům, paleografům a znalcům liturgických dějin. Hlavní teze byly předneseny už v roce 1997 na konferenci Problematika historických a vzácných fondů Čech, Moravy a Slezska, kterou každoročně na podzim pořádá Vědecká knihovna, a publikovány ve sborníku. Pro olomouckou vědeckou knihovnu je ctí, že přispěla k vytvoření tak rozsáhlého a přínosného díla, neboť prostřednictvím dr. Václava Pumprly před lety umožnila docentu Černému soustavné studium originálu Evangelisty zábrdovického – „*budíž řečeno v téměř nedotčeném stavu.*“ (str. 12) Vzhledem k tomu, že kniha vyšla v nakladatelství Akademie věd České republiky v Praze, můžeme v tom vidět i symbolické spojení Prahy s Olomoucí. Jako by si v ní podávaly ruce dvě velká česká města s bohatou historií, když poznávají, že jejich kulturní dědictví mělo inspiraci a vzor v sousední německé kultuře. V roce, kdy Česko vstoupilo do Evropské unie, je přiznání tohoto duchovního pouta Čechů a Němců jakýmsi symbolickým vyústěním, snad i projevem moudrosti a nadhledu po staletích nacionálních bojů a kulturních vzdorů. Není jistě náhodou, že prostředkem k této moudrosti se staly dva pergamenové kodexy, přivádějící čtenáře k samotné esenci křesťanství.

HELENA VELIČKOVÁ  
Helena.Velickova@vkol.cz

## Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky

*Regionální funkce knihoven, poskytované knihovnamí podle § 2 písm. h) zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), vycházejí z účelné dělby práce a koordinace odborných činností knihoven. Zaručují občanům dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky a přispívají k vyrovnání rozdílů v kvalitě těchto služeb obyvatelům měst a malých obcí. Proto je nutné, aby byl jejich výkon celostátně koordinován.*

*V uplynulých třech letech byly regionální funkce knihoven financovány především státem prostřednictvím dotačního programu Ministerstva kultury ČR. Od roku 2005 dochází ke změně. Dne 3. 1. 2005 nabyl účinnosti zákon č. 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, mimo jiné též knihovní zákon č. 257/2001 Sb. Novela knihovního zákona ukládá podle § 11 odst. 3 krajům povinnost zajistit z peněžních prostředků svého rozpočtu plnění regionálních funkcí a jejich koordinaci. Příslušné peněžní prostředky byly krajům převedeny z bývalého dotačního programu.*

### 1. VYMEZENÍ POJMŮ

**1.1 Pověřená knihovna** je základní knihovna v kraji, zapsaná v evidenci Ministerstva kultury, která na základě smlouvy uzavřené s krajskou knihovnou plní regionální funkce v rozsahu a na území smlouvou vymezeném. Součástí této smlouvy je jmenovitý seznam obsluhovaných knihoven.

**1.2 Obsluhovaná knihovna** je základní knihovna, která poskytuje veřejné knihovnické a informační služby podle knihovního zákona, zapsaná v evidenci Ministerstva kultury, která uzavřela s pověřenou knihovnou smlouvu o poskytování regionálních služeb, v níž je označena jako jejich příjemce.

**1.3 Neprofesionální knihovna** je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně.

**1.4 Profesionální knihovna** je základní knihovna

*V jednotlivých krajích stejně jako doposud podle § 11 odst. 3–4 zákona plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven krajská knihovna.<sup>1</sup> Národní knihovna ČR je na základě § 9 odst. 2 písm. g) knihovního zákona pověřena zabezpečením celostátní koordinace regionálních funkcí a vyhodnocováním jejich plnění.*

*Ministerstvo kultury ČR vydalo dne 12. 1. 2005 Metodický pokyn k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky, který má po obsahové stránce nahradit usnesení vlády ČR ze dne 16. 1. 2002 č. 68. Jeho úkolem je sjednotit postup za účelem hodnocení regionálních funkcí v rámci celé ČR a přispět k vytvoření příznivých podmínek pro poskytování podpůrných služeb základním knihovnám.*

*Plný text metodického pokynu včetně tabulek jednotlivých standardů a formuláře výkazu výkonu a financování regionálních funkcí je zveřejněn na internetových stránkách Ministerstva kultury ČR (<http://www.mkcr.cz>) a Národní knihovny ČR na adrese: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc>*

PETRA MITUROVÁ

odbor umění a knihoven MK ČR

provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka vyšším než 15 hodin týdně.

### 2. CÍLE REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ KNIHOVEN

**1.** Zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky.

**2.** Vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí.

**3.** Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů.

**4.** Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji.

5. Účelná dělba práce a koordinace odborných činností v kraji.
6. Efektivní využití veřejných finančních prostředků.
7. Garance průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi.
8. Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu.
9. Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání).

### 3. KRITÉRIA VÝBĚRU KNIHOVNY POVĚŘENÉ VÝKONEM REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ

Výběr knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí provádí krajská knihovna. Tato kritéria jsou stanovena s cílem zajistit odpovídající odbornou úroveň vybraných pověřených knihoven, které mají vytvořeny podmínky pro svoji činnost, které jim umožňují vykonávat regionální funkce v žádoucí kvalitě.

**1. Provozovatel pověřené knihovny a obec, pokud plní funkci zřizovatele pověřené knihovny, souhlasí s tím, aby byla knihovna pověřena výkonem regionálních funkcí. Za tímto účelem vytváří prostorové, personální a finanční podmínky pro výkon regionálních funkcí a spolupráci knihoven všech typů v rámci vymezeného regionu.**

**2. Pověřená knihovna prokazuje vysokou odbornou úroveň své činnosti, zejména:**

- 2.1 dodržuje všechny národní standardy v oboru knihovnictví a informační vědy (např. AACR, autority a další),
- 2.2 má k dispozici kvalitní knihovní fond včetně elektronických informačních zdrojů,
- 2.3 má vytvořen kvalitní systém zpracování knihovních fondů a tvorby katalogů,
- 2.4 provozuje automatizovaný knihovní systém, který respektuje všeobecné a knihovnické standardy a svým pojetím je perspektivní z hlediska dlouhodobé krajské koncepce rozvoje knihovnických a informačních služeb,
- 2.5 je schopna předávat a přebírat kvalitní bibliografické záznamy do/ze Souborného katalogu ČR CASLIN,
- 2.6 nabízí širokou škálu knihovnických a informačních služeb: služby výpůjční, informační (má studovny nebo studijní místa), referenční, kopírovací (má vlastní kopírovací zařízení), poskytuje veřejně dostupný internet s kvalifikovanou asistencí a alespoň některé specializované služby,

2.7 je schopna zajišťovat kvalitní meziknihovní výpůjční, reprografické a informační služby pro vymezený region,

2.8 má vlastní webovou stránku knihovny a prezentuje na ní informace a potřebné materiály pro knihovny a jejich provozovatele ve smluvním okruhu působnosti.

**3. Pověřená knihovna má odpovídající pracovní kapacity k poskytování regionálních funkcí, zejména:**

- 3.1 pro zajištění výkonu regionálních funkcí je vymezen zpravidla jeden pracovní úvazek,
- 3.2 pro poskytování odborných konzultací a poradenství má zajištěnu kvalifikaci pracovníků zejména v těchto oblastech:
  - 3.2.1 ekonomika, účetnictví, pracovněprávní otázky (žádosti o granty, jejich realizace a vyúčtování atd.),
  - 3.2.2 výpočetní technika a využívání informačních technologií v knihovnách (předpoklad je vzdělání pracovníka na úrovni ECDL),
  - 3.2.3 automatizované knihovnické systémy používané ve vymezeném regionu,
  - 3.2.4 akvizice, zpracování a uchování všech druhů dokumentů,
  - 3.2.5 jazykové znalosti (minimálně jeden pracovník s alespoň pasivní znalostí anglického jazyka),
- 3.3 zajišťuje účast svých pracovníků na vzdělávání, koordinačních a poradních aktivitách v rámci kraje a na celostátních poradách k problematice regionálních funkcí.

**4. Má vytvořen informační základ pro poskytování regionálních funkcí, zejména:**

- 4.1 sleduje dění v oboru knihovnictví a informační věda a je členem elektronických konferencí „Knihovna“, „Region“ a dle potřeby i dalších speciálních elektronických konferencí,
- 4.2 rutinně a pravidelně komunikuje prostřednictvím e-mailu,
- 4.3 aktivně užívá internet k vyhledávání informací,
- 4.4 má k dispozici a využívá Českou národní bibliografii,
- 4.5 využívá informační zdroje ze všech národních licencí, nabízí je uživatelům a propaguje je.

**5. Má zajištěny specifické provozní podmínky pro výkon regionálních funkcí a podílí se na jejich vytváření:**

- 5.1 má k dispozici skladové kapacity pro výměnný fond,
- 5.2 má zajištěnu dopravu pro potřeby výkonu regionálních funkcí (rozvoz knihovního fondu).

Minimální počet obsluhovaných knihoven, pro které pověřená knihovna zajišťuje v rámci vymezeného regionu služby, stanoví krajská knihovna. Vychází přitom z charakteru regionu, celkového počtu knihoven, kvality a dostupnosti knihovnických a informačních služeb na daném území.

### 4. ZÁSADY PRO ROZDĚLENÍ FINANČNÍCH PROSTŘEDKŮ NA VÝKON REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ KNIHOVEN

1. Finanční prostředky na výkon regionálních funkcí knihoven lze poskytnout provozovateli krajské knihovny z rozpočtu kraje do rozpočtu příspěvkové organizace kraje (krajské knihovny) nebo provozovateli pověřené knihovny v kraji, na kterou byl výkon regionálních funkcí přenesen, z rozpočtu kraje do rozpočtu obce.

2. Provozovateli pověřené knihovny lze tyto finanční prostředky poskytnout pouze na činnosti vymezené ve smlouvě o přenesení regionálních funkcí.<sup>2</sup>

3. Výši finančních prostředků na zajištění regionálních funkcí knihoven v příslušném kraji a její další rozdělení každoročně navrhuje krajská knihovna ve spolupráci s příslušným orgánem kraje, po projednání s pověřenými knihovnami.

4. Při rozdělení finančních prostředků na zajištění regionálních funkcí knihoven se vychází z rozsahu a obsahu regionálních funkcí, které pověřené knihovny vykonávají. Přihlíží se k regionálním rozdílům a cílům stanoveným koncepcí rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb v kraji.

5. Prioritní oblasti poskytování finančních prostředků na zajištění regionálních funkcí knihoven stanoví krajská knihovna po projednání s pověřenými knihovnami.

6. Pokud není rozhodnuto jinak nebo pokud nedojde k dohodě, rozdělí kraj finanční prostředky určené na zajištění regionálních funkcí knihoven na svém území takto:

6.1 Z celkových finančních prostředků se odečte částka pro krajskou knihovnu na regionální funkce vykonávané v krajském měřítku (poradenská a konzultační činnost, krajská statistika knihovnických činností, vzdělávání knihovníků), a to ve výši nákladů na regionální funkce vykonávané v krajském měřítku v předchozím kalendářním roce, zvýšené o náklady nebo snížené o úspory vzniklé vnějšími vlivy.

6.2 Po odečtení částky podle 6.1 se postupuje následovně:

Z částky, která představuje 55 % zůstatku finančních prostředků určených na zajištění regionálních funkcí, se stanoví průměrná částka připadající na jednoho obyvatele kraje, přičemž se pro účely výpočtu odečte od celkového počtu obyvatel v kraji počet obyvatel krajského města kromě obyvatel integrovaných částí (tj. těch, v nichž pracuje pobočka městské knihovny, splňující kritéria neprofesionální knihovny). Každé pověřené knihovně přísluší finanční prostředky, které jsou násobkem počtu obyvatel území, na kterém zajišťuje regionální funkce, a stanovené průměrné částky na jednoho obyvatele kraje.

Z částky, která představuje 45 % zůstatku finančních prostředků určených na zajištění regionálních funkcí, se stanoví průměrná částka připadající na jednu základní knihovnu provozovanou obcí (včetně poboček) v kraji. Každé pověřené knihovně přísluší finanční prostředky, které jsou násobkem počtu základních knihoven provozovaných obcí (včetně poboček) na území, na kterém zajišťuje regionální funkce, a stanovené průměrné částky na jednu základní knihovnu provozovanou obcí v kraji.

6.3 Krajské knihovně, která vykonává regionální funkce také v konkrétním regionu, aniž by v něm pověřila výkonem regionálních funkcí další knihovnu, náleží nad rámec částky stanovené podle 6.1 také finanční prostředky, vypočtené pro daný region podle 6.2.

6.4 Krajská nebo pověřená knihovna může v rámci výkonu regionálních funkcí knihoven zajistit vybrané konkrétní služby (např. nákup, zpracování knihovních fondů nakoupených z prostředků obce, revizi knihovních fondů, konzultaci, distribuci výměnných fondů apod.) formou objednávky těchto služeb u jiné profesionální knihovny v kraji.

### 5. STANDARDY PRO VÝKON REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ KNIHOVEN

Pro zajištění rovnoměrného výkonu regionálních funkcí v systému knihoven<sup>3</sup> se vyhláší standard jednotlivých druhů služeb, jimiž jsou regionální funkce naplňovány. Standard upravuje kvalitativní a kvantitativní parametry výkonu těchto služeb. Při jeho aplikaci se přihlíží ke konkrétním podmínkám a specifikům jednotlivých krajů a jejich regionů. Standard představuje soubor nároků na způsob a úroveň poskytování služeb, jimiž jsou naplňovány regionální funkce krajskými a pověřenými knihovnami:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbory.
2. Statistika knihovnických činností.
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady.

4. Tvorbou výměnných knihovnických fondů, jejich cirkulace a distribuce.
5. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů.
6. Nákup a zpracování knihovnických fondů pořizovaných z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce.
7. Servis automatizovaného knihovnického systému.

Kromě regionálních funkcí vymezených tímto standardem vykonává krajská knihovna a její pověřené knihovny další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.

## 6. VÝKAZ VÝKONU A FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ KNIHOVEN

1. Krajská knihovna a knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí vyplní jedenkrát ročně ke dni 31. 12. výkaz o výkonu a financování regionálních funkcí. Formulář výkazu včetně vysvětlení pojmů viz příloha. V jednotlivých rubrikách výkazu se uvádí prostá čísla bez čárek, teček a písmen.
2. Krajská knihovna zpracovává krajský sumář výkazu, který je nedílnou součástí výroční zprávy o výkonu regionálních funkcí knihoven v kraji.
3. Vyplněné formuláře jednotlivých výkazů a krajský sumář v elektronické formě v tabulkovém procesoru Excel odešle krajská knihovna za všechny knihovny vykonávající regionální funkce v termínu do 15. 3. následujícího roku Knihovnickému institutu Národní knihovny ČR a odboru kultury příslušného krajského úřadu.

## 7. ZPRÁVA O VÝKONU REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ KNIHOVEN

1. Krajská knihovna ve spolupráci s pověřenými knihovnami zpracovává výroční zprávu o výkonu regionálních funkcí v příslušném kraji.

2. Výroční zpráva zahrnuje komplexní hodnocení výkonu regionálních funkcí ke dni 31. 12. a porovnání jejich plnění podle standardů regionálních funkcí knihoven.
3. Krajská knihovna zašle výroční zprávu v termínu do 15. 3. následujícího roku Knihovnickému institutu Národní knihovny ČR a odboru kultury příslušného krajského úřadu.
4. Výroční zpráva je do 31. 3. následujícího roku zveřejněna na webové stránce krajské knihovny.
5. Doporučená osnova výroční zprávy:
  - a) cíle regionálních funkcí v daném roce (formulovány v krajské koncepci regionálních funkcí, v písemných smlouvách o pověření výkonem regionálních funkcí, příp. se uvádějí plánované základní kvantitativní parametry),
  - b) hodnocení jednotlivých regionálních funkcí – poradenská a konzultační činnost, statistika, vzdělávání, tvorba výměnného fondu, další regionální funkce (krajský sumář tabulky Výkaz výkonu regionálních funkcí s příslušným komentářem včetně kopií výkazů jednotlivých pověřených knihoven, porovnání se standardy, krajskou koncepcí výkonu regionálních funkcí, stanovenými cíli, zhodnocení podílu krajské knihovny a jednotlivých pověřených knihoven, zjištěné problémy výkonu jednotlivých regionálních, funkcí atd.)
  - c) hodnocení financování regionálních funkcí,
  - d) výkaz výkonu a financování regionálních funkcí je nedílnou součástí výroční zprávy.

Národní knihovna ČR zpracuje v termínu do 30. 6. následujícího roku celkovou zprávu o výkonu regionálních funkcí knihoven v rámci České republiky. Zprávu zašle Ministerstvu kultury ČR, všem krajům, krajským knihovnám a zveřejní ji na svých webových stránkách.

V Praze dne 12. 1. 2005  
**BLANKA ČERMÁKOVÁ,**  
*ředitelka odboru umění a knihoven*

# Regionální knihovnický zpravodaj Ra jeho čtenáři

V letech 1986–1990 vydávala tehdejší Státní vědecká knihovna v Hradci Králové Zpravodaj jednotné soustavy knihoven Východočeského kraje. Při prohlídce jednotlivých čísel je zřejmá dokumentační role regionálního zpravodaje, který může poskytnout celou řadu cenných informací nejen studentům knihovnictví, ale i dalším zájemcům o historii knihoven. Pro mladší ročníky si pro ilustraci dovoluji ocitovat jako perličku pokyny pro autory ze září roku 1989: „...*pište na stroji s běžným typem písma (nikoliv perličkou) a s 1 kopií... použijte nepotřebovanou pásku do stroje tak, aby text byl dostatečně kontrastní...*“. Během pěti let vyšlo celkem sedmáct čísel, která při zpětném pohledu zajímavě reflektují společenskou situaci na konci osmdesátých let. Poslední číslo Zpravodaje vyšlo v říjnu roku 1990.

Již v dubnu následujícího roku však vychází první číslo nového Knihovnicko-informačního zpravodaje východních Čech – *U nás*. V letech 1991–2001 vyšlo celkem 38 čísel, která názorně zobrazují hektický vývoj knihovnictví regionu na konci 20. století. Do roku 1996 vycházela pravidelně vždy čtyři čísla ročně. V roce 1997 však vzhledem k úsporným opatřením vychází jen jedno číslo. V následujícím roce připravila knihovna dvě čísla, která byla zveřejněna pouze v elektronické podobě na webových stránkách SVK. Tato čísla jsou paradoxně zachována pouze v přetištěné podobě. V následujícím období začíná zpravodaj vycházet v tištěné i v elektronické podobě zároveň. V letech 1999 až 2001 vyšlo celkem sedm čísel a pak bylo vydávání zpravodaje dočasně zastaveno.

V roce 2001 dochází k celé řadě významných změn – místo bývalého Východočeského kraje vzniká menší kraj Královéhradecký, novým zřizovatelem SVK se stává krajský úřad a je schválen nový knihovní zákon č. 257/2001 Sb. Následně se stejně jako v ostatních regionech i v Královéhradeckém kraji postupně začíná realizovat nový systém regionálních knihovnických služeb. Studijní a vědecká knihovna

v Hradci Králové se stává krajskou knihovnou a vrací se k dočasně přerušenému vydávání knihovnického časopisu. Od roku 2002 je Knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje *U nás* opět nedílnou součástí informační a vzdělávací činnosti knihovny. V tištěné podobě je zpravodaj rozšiřován do všech knihoven kraje a pro další zájemce je k dispozici i v elektronické podobě na adrese <http://unas.svkhk.cz>. Náklad činí 600 výtisků a pravidelně jsou připravována čtyři čísla ročně, která jsou prostřednictvím pověřených knihoven distribuována do jednotlivých profesionálních i neprofesionálních knihoven regionu. V roce 2003 byla vydána samostatná příloha Deset a jeden Knihovnický týden Šrámkova Sobotka 1993–2003.

V redakční radě pracují nejen pracovníci krajské knihovny, ale jsou zde zástupci větších i menších knihoven regionu a zástupce vysokoškolských knihoven. Redakční rada se schází pravidelně pětkrát ročně. Lednová schůzka je vždy hodnotící a další schůzky jsou věnovány podrobné přípravě jednotlivých čísel. Velký důraz je kladen i na zpětnou vazbu a členové redakční rady velmi pečlivě sledují náměty a názory knihovníků z regionu. V prvních číslech roku 2003 a 2004 byl vždy vložen anketní lístek s dotazy týkajícími se zájmu o jednotlivé rubriky, články a témata. Poprvé přišlo 25 odpovědí a v následujícím roce bylo vyplněno již 52 odpovědí. Je potěšitelné, že názory čtenářů jsou v souladu s názory redakční rady, která si dala za cíl zprostředkovávat knihovnám tzv. „praktickou odbornost“.

Čtenáři – převážně knihovníci z menších knihoven – oceňují u zpravodaje zejména jeho praktické zaměření a pestrost. Mnozí z nich považují časopis za „svého imaginárního metodika“, který jim dává náměty a rady pro jejich vlastní práci: „*Váš časopis čtu pravidelně, hned po přijetí si ho prolistuji a poté ho dle času přečtu. Zrovna dnes jsem hledala, jak a u koho si mám objednat článek z novin. A to proto, že*

### POUŽITÉ ZKRATKY:

MK – Ministerstvo kultury; NK ČR – Národní knihovna ČR; AACR – Anglo-americká katalogizační pravidla CASLIN – Česká a slovenská knihovní a informační síť; ECDL – Evropská počítačová licence

### ODKAZY:

1. Funkci krajské knihovny plní v Jihomoravském kraji Moravská zemská knihovna v Brně, zřízená Ministerstvem kultury, a na území hlavního města Prahy Městská knihovna v Praze, zřízená hlavním městem Prahou.
2. Zákon č. 257/2001 Sb., § 11, odst. 4: Smlouva o přenesení regionálních funkcí na vybrané základní knihovny musí mít písemnou formu.
3. Pokud je použit termín „knihovna“, vztahuje se toto označení na všechny knihovny evidované u MK ČR podle zákona č. 257/2001 Sb.

jsem o tom nedávno četla. "... „Letošní číslo mě upozornilo na věc s MVS. Také ji neeviduji, a co jsem se navozila knih pro naše čtenáře. Vylepšíme a založíme evidenci, je škoda přicházet o výpůjčky...“.

Z pravidelných rubrik jsou nejoblíbenější Šumné knihovny, Naše téma a Tipy a náměty. Nejvíce se čtou články o knihovnách a zprávy z regionu. Čtenáři také preferují více kratších článků než jeden dlouhý. Z delších článků si čtou podrobné informace z velkých knihovnických akcí, kde mohou nalézt nejen zmínku o své knihovně, ale i náměty pro další ročník (Březen – měsíc internetu, Noc s Andersenem, Týden knihoven).

Každé číslo má své hlavní vzdělávací a informační téma. V roce 2003 se zpravodaj zabýval následujícími tématy: Informace o knihovnictví, Regionální funkce knihoven a Public relations všedního dne. V uplynulém roce byla první dvě čísla věnována různým úhlům pohledu na služby knihoven a další čísla byla zaměřena na problematiku internetu v knihovnách a na knihovní fondy.

K diskutovaným otázkám patří i elektronická verze zpravodaje, kterou využívají spíše zájemci z jiných regionů, kteří nemají k dispozici tištěnou verzi. Knihovníci regionu zatím jednoznačně preferují tištěnou podobu. Není to jen otázka zvyku a možnosti číst si zpravodaj i mimo prostor knihovny, jedná se i o kvalitu a rychlost současného připojení malých knihoven na internet. Za současných podmínek je pro celou řadu knihoven tištěná verze v podstatě základní možností získání pravidelných informací. V loňském roce jsme přistoupili na krácení některých delších článků v tištěné po-

době. Celý článek včetně odkazů na možnosti získání dalších informací na internetu publikujeme pro zájemce v elektronické verzi.

V loňském roce jsme ukončili pravidelnou rubriku O nás u nás, která pouze výběrově upozorňovala na zajímavé články o knihovnách, které byly zveřejněny v regionálním tisku. Bibliografické oddělení SVK tuto rubriku nahradilo pravidelným čtvrtletním přehledem článků – Knihovny v tisku, který je v elektronické podobě zaslán pověřeným knihovnám. Přehled je zájemcům k dispozici na adrese: <http://www.svkhk.cz/regfunkce/tisk.asp>

V lednu letošního roku si redakční rada na své hodnotící jednání přizvala i zástupce z jednotlivých regionů a zapojila je do přípravy patnáctého jubilejního ročníku. Ze společné práce vzešly i náměty pro letošní čísla: Knihovny na netu (nejen v Březnu – měsíci internetu), Standardy v knihovnách, Knihovny a region (náš), Knihovníci a vzdělávání. Společné jednání pomohlo redakční radě zainteresovat pověřené knihovny na přípravě dalších čísel. Knihovny vědí předem, jaká témata budou postupně zpracovávána, a mohou včas přispět svými náměty, názory, tipy a články. Doufáme, že se nám touto formou podaří rozšířit okruh spolupracovníků.

Výhodou regionálního zpravodaje je, že okruh jeho čtenářů je relativně stálý. Lze tedy během poměrně krátké doby poznat a následně i reflektovat konkrétní zájmy a potřeby většiny čtenářů. Při systematické práci může zpravodaj postupně efektivně informovat knihovny svého kraje a zároveň jim dávat možnost výměny zkušeností a vzájemného poznávání.

BOŽENA BLAŽKOVÁ ([bozena.blazkova@svkhk.cz](mailto:bozena.blazkova@svkhk.cz))

## JAK VYSLOVOVAT JMÉNA CIZÍCH AUTORŮ

Rubriku připravujeme ve spolupráci s Jednotou tlumočnicků a překladatelů, tituly do ní vybíráme z nabídky nakladatelů.

BESTENREINEROVÁ, Erika [**bestenrajnerová, erika**]: *Sisi a její sourozenci*

BURNS, Lynette Sheridan [**bérns, lynet šeridn**]: *Žurnalistika*

COOKSONOVÁ, Catherine [**cúksnová, ketrin**]: *Ztracený anděl*

GARNEROVÁ, Helen [**garnerová, helin**]: *Podle Bacha*

CHATEROVÁ, Lynda [**čaitrová, linda**]: *Proměna*

# Vězeňské knihovny v západním světě a v České republice

3. část

## ODSOUZENÍ JAKO UŽIVATELÉ VĚZEŇSKÉ KNIHOVNY

### Odsouzení jako skupina uživatelů se specifickými rysy

Každá knihovna potřebuje znát základní charakteristiky svých čtenářů. Ani vězeňská knihovna není v tomto směru výjimkou. Aby mohla skutečně dobře sloužit svým uživatelům, je třeba, aby knihovník rozuměl své „klientele“, znal její specifické rysy a na základě toho dokázal vést knihovnu takovým způsobem, jenž vyjde daným specifickým vstříc a umožní tak co nejlepší využití knihovnických služeb.

V odborné literatuře panuje značná různost názorů na to, zda existují nějaké jedinečné rysy odsouzených. Jeden proud zastává názor, že **vězeňská populace je pouze výsekem společnosti**, a tedy že „*lidé uvnitř zdí jsou právě tak individuálně rozdílní, jako lidé volně se pohybující venku*“.<sup>1</sup> Druhý proud je přesvědčen, že existují určitá specifika odsouzených, která jsou **odlišná od průměru populace**, jež se do vězení nedostává.

Oba názory však nejsou tak protikladné, jak by se mohlo na první pohled zdát. Mnoho kriminologických a psychologických výzkumů skutečně potvrzuje, že lidé odsouzení k výkonu trestu odnětí svobody mají řadu charakteristik, jimiž se ve významné míře odlišují od průměru populace. Zároveň se také ukazuje, že u těchto osob lze ještě nalézt několik podskupin, které se od sebe mohou, někdy i výrazně, odlišovat. V rámci různých výzkumů však jde většinou o průměrné hodnoty a individuální rozdíly mohou být v některých ohledech významné. Při individuální práci se čtenářem je proto důležité vědět, jak se s největší pravděpodobností bude chovat, jaké bude mít zájmy a motivaci (tj. jaké jsou nejtypičtější charakteristiky této populace), avšak zároveň se snažit porozumět jeho individuálním rysům, jež jsou jedinečné.

Mezi **rysy, jimiž se vězeňská populace liší od průměrné populace**, patří: zkrácená interpre-

tace vlastního chování, pocit privilegovanosti (tj. pocit oprávnění vzít si od kohokoli cokoli), zjednodušené sociální hodnocení (tj. akceptace jediné dimenze silný-slabý), sklon k povrchním citovým vztahům, víra ve vlastní nepřemožitelnost a nezranitelnost, snadná ovlivnitelnost, větší bezstarostnost, vyhledávání konfliktů, netrpělivost, tendence využívat ostatních a neschopnost sdílet pocity druhých a respektovat jejich hodnoty a cíle. Vezmeme-li v úvahu knihovnickou práci s odsouzenými, jeví se jako důležitá charakteristika **výrazně nižší průměrné vzdělání** a z toho vyplývající **problémy se čtením**. Část odsouzených je dokonce **negramotná**, ať již jde o úplnou či funkční **negramotnost**.<sup>2</sup>

Vědomí těchto problematik by mělo ovlivňovat jak výběr, tak zprostředkování dokumentů v knihovně, organizaci knihovny i úroveň pomoci a instrukcí čtenářům. Je tedy patrné, že uvedené rysy působí na celý charakter knihovnické práce.

### Vězeňská subkultura

Konkrétní chování odsouzených neurčuje pouze jejich individuální osobnostní struktura, ale také **spolupůsobení ostatních odsouzených** a místo, ve kterém jsou nuceni žít. Vězení představuje sociální prostředí, jež se velmi odlišuje od prostředí běžného života. Odsouzený se zde může jen minimálně samostatně rozhodovat, stává se pasivním objektem působení vězeňského systému. Ztrácí většinu svých rolí, které měl na svobodě. Jeho vnucenou, aktuálně dominantní rolí se stává role trestaného, vyloučeného ze společnosti.

Sociální prostředí vězení má své vlastní specifické normy a vzorce chování, jež jsou výhodné, avšak odlišné od norem vnější společnosti. **Adaptace do vězeňské komunity** vyžaduje přizpůsobení se pravidlům, hodnotám, rolím, jazyku, zvykům a rituálům vězeňské subkultury. V ní také vyrůstají silné neformální autority,



kteří mívají na uvěznění mnohem bezprostřednější faktický vliv než oficiální autority vězeňského personálu. Vězeňská subkultura se často může stát silou, jež působí proti rehabilitačním snahám vězeňského zařízení.

Pro lepší porozumění a komunikaci s odsouzenými je nezbytné, aby knihovník rozuměl nepsaným pravidlům vězeňské subkultury. Porozumění tendencím vězňů začleňovat se do zmíněné subkultury, tvořit skupiny, znalost způsobu výběru vůdců a zároveň možností s nimi komunikovat může knihovnickou práci velmi usnadnit a zefektivnit. Na druhou stranu nelze pravidla subkultury brát dogmaticky a neměně.

### Jaké jsou čtenářské a informační potřeby odsouzených

Celosvětově uznávanou koncepci potřeb vytvořil americký psycholog **Abraham Maslow**. Přišel s myšlenkou, že existují specifické potřeby, působící jako motivační síly, které lze uspořádat do určité hierarchie. Z této hierarchie vyplývá, že než se mohou uplatnit vyšší potřeby, musí být dostatečnou měrou uspokojeny potřeby nižšího charakteru. Maslow uspořádal lidské potřeby do pěti základních stupňů (od nejnižších k nejvyšším): potřeby fyziologické, potřeby bezpečí, potřeby sounáležitosti a lásky, potřeby úcty a potřeby sebeaktualizace (sebe-realizace). Později do svého konceptu připojil nad potřebu sebeaktualizace ještě potřeby poznávání a porozumění a potřeby estetické.

Zmíněná hierarchie zřetelně vyvstává i v prostředí vězení. **Pokud nejsou na určité úrovni uspokojeny nižší potřeby (např. jídlo, teplo, bezpečí), budou mít vězni minimální zájem o naplňování potřeb nejvyšších, o které zpravidla knihovna usiluje.** Zároveň je zřejmé, že finance vězňové budou poskytovány primárně pro tuto základní úroveň, kterou je nezbytné v určité míře zabezpečit, a teprve poté se budou hledat finanční zdroje na zabezpečení provozu knihovny.

Vězeňská knihovna si v obecné rovině nejčastěji za svůj cíl klade uspokojení **informačních, kulturních a rekreačních potřeb.** Velmi důležitá se v závěrečné fázi výkonu trestu odnětí svobody jeví **potřeba informací nutných pro**

**přípravu na propuštění** – jde například o informace týkající se pracovních příležitostí, ubytování či údaje o dění ve společnosti, jež mohou odsouzenému pomoci v kritickém období těsně po propuštění.

V roce 1992 vznikla na **univerzitě v Sheffieldu studie**<sup>3</sup> o povaze informačních potřeb vězňů a o tom, jak efektivně jsou tyto potřeby uspokojovány. Studie na základě svých zjištění formulovala dvě teze. Za prvé, informační potřeby vězňů jsou ovlivňovány speciálními charakteristikami vězeňské populace (viz výše), délkou trestu a vzdáleností propuštění a režimem zařízení (zejména mírou ostrahy). Za druhé, **formální informační kanály jsou vězni vnímány jako neefektivní** – bez ohledu na jejich objektivní platnost, zatímco neformální informační síť je preferovaným zdrojem informací. V rámci vězeňských zařízení existují bariéry, které komplikují získávání relevantních informací, a to zřejmě ovlivňuje strategie, které odsouzení pro své informování využívají. **Bariérou** může být fakt, že vězni často nejsou schopni či nechtějí formulovat své potřeby z důvodu nedostatku důvěry k autoritě, nízké motivace a nízkých očekávání. Dále v mnoha případech chybí dostatečná pomoc při využívání informací a i samotný přístup k informacím může být limitován (například otevírací dobou knihovny, která se kryje s časem pracovní činnosti či vzdělávacích kurzů). Řešením těchto problémů může být stálá podpora odsouzených v rozvíjení potřebných dovedností, které jim umožní vhodným a účinným způsobem nacházet informace a využívat jich.

### Míra využívání knihovny odsouzenými a druh jejich četby

Přes zmíněnou nižší gramotnost i nižší vzdělání mohou být vězni náruživými čtenáři. **Procento odsouzených, kteří využívají služby vězeňské knihovny, je vysoké.**<sup>4</sup> Míru užívání knihovny nejčastěji ovlivňují faktory jako celková úroveň knihovny, šíře služeb a programů, kterými je schopna vycházet vstříc svým uživatelům, a zejména kvalita jejího personálu. V naprosté většině případů je vězeňská knihovna využívána výrazně více, než je tomu u knihovny veřejné. Navíc je třeba si uvědomit, že většina

odsouzených nebyla před svým uvězněním návštěvníkem knihoven. Vysoké procento užívání vězeňské knihovny zapříčiňuje především okolnost, že ve vězení není tolik možností trávení volného času. Četba se proto řadí mezi jednu ze **snadno dostupných**, a proto i velmi preferovaných **volnočasových aktivit.** Vzniká tak i jistá šance, že by se zvyk využívat knihovnické služby mohl po propuštění přenést i do života osob, které by se k nim za normálních okolností zpravidla nedostaly.

Individuální **četba** konkrétního vězně může být právě tak různorodá, jako například u čtenářů veřejných knihoven. Vezmeme-li však v úvahu celou skupinu odsouzených, můžeme v jejich četbě nalézt některá specifika. Bohužel v této oblasti **neexistuje dostatek kvalitních výzkumů**,<sup>5</sup> a tak je nutno vycházet především ze sdělení knihovníků konkrétních vězeňských zařízení. Výraznou roli v četbě odsouzených hraje beletrie – převažují zejména westerny, thrillery, knihy vědeckofantastického žánru, detektivky a dobrodružná literatura (u odsouzených žen bývá ve velké oblibě tzv. červená knihovna). Objevuje se i četba vážnější literatury (zejména historických románů), poezie a také pohádek. Z odborné literatury výrazněji převažuje právní literatura, zájem je též o knihy o paranormálních jevech, psychologii, nekřesťanských náboženstvích, o životopisy slavných osobností a historii.

**Zájem čtenářů o určitou literaturu se mění s průběhem výkonu trestu.** Zejména obvinění ve vazbě zpravidla vyžadují literaturu „lehčího“ druhu, tj. rekreační literaturu v pravém slova smyslu. Tito lidé žijí obvykle ve velkém napětí (čekají na soud), a proto potřebují literaturu, která nevyžaduje příliš velkou koncentraci. Četba pro ně znamená především ukrácení času a funguje jako únik z vlastní nepříjemné situace. Po odsouzení se zpravidla začnou čtenářské zájmy více rozvíjet, zejména u vězňů odsouzených k delším trestům. Před propuštěním se nezřídka zájem o četbu zmenšuje v souvislosti s readaptací na bývalé volnočasové aktivity. Zájem se soustřeďuje více na knihy informačního charakteru, související s návratem do společnosti.

Čtenáři vězeňských knihoven mohou být na velmi **rozdílných čtenářských úrovních**, které je možné obecně rozdělit do tří základních stupňů. První kategorie zahrnuje odsouzené, kteří nemají čtenářské zkušenosti a nepocítují potřebu číst. Knihovna je přitahuje především možnostmi kontaktů a trávením volného času. Pokud projeví ochotu a jsou schopni číst, je třeba pro ně vybírat nenáročnou literaturu nevelkého rozsahu. Pro ty, co se teprve učí číst, je nezbytné mít připravenou určitou sbírku odpovídajících knih.<sup>6</sup> Druhou kategorií tvoří čtenáři, kteří již zkušenosti s knihovnou a četbou mají, avšak tyto zkušenosti jsou nesystematické a chaotické. Knihy si vybírají náhodně, ale čtou již literaturu širšího záběru než skupina prvá. Třetí kategorie nebývá příliš početná. Zahrnuje již vyspělé čtenáře, schopné samostatné orientace v literatuře a informačním toku.

Každá skupina vyžaduje určitou formu práce ze strany knihovníka (ať již jde o způsoby individuální či kolektivní). U první skupiny se snaha knihovníka soustřeďuje na získání zájmu odsouzeného o četbu jako takovou a na informování o tom, co knihovna čtenářům nabízí. Druhá skupina potřebuje spíše pomoc při výběru četby a získávání dovedností k tomu, aby byli schopni si samostatně a účelně volit potřebnou literaturu. U třetí skupiny je možné se snažit o vytvoření stabilnějšího zájmu o určité téma.

Četba je důležitou součástí vězeňského života. Její velký přínos spočívá v jejím významu pro vězně samotné, přičemž nezáleží bezvýhradně na tom, o jaký druh knihy jde či jaké může mít četba funkce. Ilustruje to následující výpověď členky čtenářského kroužku: „*Knihy jsou jediným pevným vláknem v mém životě. Byly mými přáteli, přenášely mě do jiných světů a míst, které bych jinak nemohla ani doufat vidět. Ukazovaly mi tisíce charakterů – některé jsem milovala, jiné nenáviděla – lidi, které bych nikdy nepotkala ve svém skutečném životě. Knihy byly mými učiteli. Skrze ně jsem našla bezpečné útočiště daleko od bolesti a beznaděje, daly mi porozumění historii, politice i věd. Knihy jsou součástí mě samotné.*“<sup>7</sup>

JITKA LEDVINOVÁ, pokračování přístě  
jitka.ledvinova@centrum.cz

## O D K A Z Y :

- 1 NYENG, Per. Library days behind bars. *Scandinavian Public Library Quarterly*. 1998, vol. 31, no. 1, s. 8–11. ISSN 0036-5602.
- 2 Úplná negramotnost spočívá v neschopnosti číst a psát. Funkční negramotnost je popisována ve smyslu dovedností a schopností nutných k fungování v daném sociálním kontextu. Z toho vyplývá, že nároky na funkční gramotnost se zvyšují ve více rozvinutých společnostech (které jsou složitější a diferencovanější).
- 3 STEVENS, Tony. Information needs of prisoners: a study of three penal establishments. *Library and Information Research News*. Summer 1993, vol. 17, no. 60, s. 29–33. ISSN 0141-6561.
- 4 V zahraniční literatuře se objevují čísla jako 40–95 %, nejčastěji dokonce bývá uváděno 80 % (je třeba si ale uvědomit, že jde o relativně neúspěšnější vězeňské knihovny). Vězeňské knihovny v České republice navštěvuje zhruba 20–30 % odsouzených.
- 5 Jeden z mála kvalitnějších výzkumů četby vězňů (s výsledky dostupnými v ČR) byl proveden v polských vězeňských knihovnách v 70. letech 20. století. Výsledky byly publikovány v CHWASTEK, Aleksandra. *Studia nad czytelnictwem więźniów*. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1980. 136 s. ISBN 83-04-00054-7.
- 6 V zahraniční literatuře se v tomto smyslu hovoří o tzv. easy-to-read books (tj. knihy pro začínající dospělé čtenáře). Nedostatek této literatury dostatečné kvality na knižním trhu představuje problém, který se teprve postupně daří řešit. V tomto směru vynikají aktivity Švédska, jež podporuje produkci i publikaci těchto knih. Také v rámci sekce IFLA pro znevýhodněné skupiny existuje pracovní skupina zabývající se touto problematikou.
- 7 Inside books – the project formerly known as Bookstart for prisons. 2001. *Prison Libraries Group* [online]. Library Association, 2001 [cit. 2001-03-14]. Dostupný z: <<http://www.la-hq.org.uk/groups/prislg/prislg3.html>>.



Sugestivní životní příběhy posílali autoři organizátorům literární soutěže *Internet a můj handicap*. Cíl soutěže – přinést autentické svědectví o tom, co znamená internet pro lidi se zdravotním postižením, jak ovlivňuje či může ovlivnit jejich život, se naplnil. Aby umožnili podat toto svědectví i dalším uživatelům internetu s handicapem, kteří o soutěži nevěděli, prodloužili organizátoři soutěže z BMI sdružení, asociace AISO a občanského sdružení Křižovatka uzávěrku přihlášek do 20. února 2005.

Vítězové soutěže byli pozváni na konferenci INSPO 2005 – *Internet a informační systémy pro osoby se specifickými potřebami*, která se uskutečnila v sobotu 12. března 2005 v Kongresovém centru Praha. Zde jim byly předány ceny a nejlepší autoři mohli prezentovat svoji tvorbu.

Soutěžní práce mohly mít rozsah maximálně 600 slov. Autoři v nich měli vyjádřit na základě vlastní zkušenosti, jak jim internet pomáhá vypořádat se se zdravotním handicapem. Při hodnocení se přihlíželo jak k literární úrovni textu, tak k zajímavosti tématu.

První cenou v soutěži byl mobilní telefon od společnosti Eurotel, další dva autoři získali Wordmaster,

elektronický překladač anglických a německých dokumentů od společnosti Microton, pět soutěžících potěšila Lexie, anglicko-český překladový slovník vestavěný do internetového prohlížeče. Další ceny a informace o soutěži jsou uvedeny na [www.helpnet.cz](http://www.helpnet.cz) v rubrice *Kalendář akcí*.

Hlavním partnerem konference INSPO, na které byla soutěž *Internet a můj handicap* vyhodnocena, je společnost ABEL Computer, partnerem NAVATYP, dále konferenci podpořilo Ministerstvo informatiky ČR, Guarant International, Kongresové centrum Praha, Aramark.

INSPO je jednou ze sedmi konferencí, které se uskutečnily jako součást *Března – měsíce internetu*. Organizátorem jeho 8. ročníku je BMI sdružení, záštitu poskytlo Ministerstvo informatiky ČR, hlavními partnery jsou Asociace pro elektronickou komerci (APEK), ČSOB a DIGI TRADE, mediálními partnery Atlas.cz, PROTEXT – PR servis ČTK, Český rozhlas, Právo, Springer Media CZ, Vogel Burda Communications, odborným partnerem 4Internet.

JAROSLAV WINTER ([winter@brezen.cz](mailto:winter@brezen.cz))

## Francouzsky psaná literatura v českých překladech

### Francouzsky psaná literatura není jen literatura francouzská

Francouzsky psaná literatura nevzniká zdaleka jen v samotné metropolitní Francii. Francouzština je jedním ze světových jazyků a v řadě zemí funguje jako oficiální či vzdělávací jazyk nebo jako dorozumívací jazyk části populace. V Evropě jsou frankofonními zeměmi také Belgie, Švýcarsko a Lucembursko. Francouzština pronikla i na další kontinenty – v období kolonizace se začala uplatňovat jako jazyk administrativy a školství v zemích Maghrebu (tj. v Tunisku, Alžírsku a Maroku). Dnes jsou tyto země nezávislé, ale francouzština stále slouží některým spisovatelům jako výrazový prostředek. Podobně vzniká francouzsky psaná literatura také v subsaharské Africe, v zemích, kde se dlouho uplatňoval vliv Francie a francouzština je podnes druhým jazykem běžného dorozumívání, školství a správy asi v desítkách zemí. Na Blízkém východě se francouzština významným způsobem uplatňuje v libanonské literatuře. Frankofonní oblasti najdeme též v Indickém a Tichém oceánu – jsou to jednak bývalé francouzské kolonie (Madagaskar, Mauricius), jednak francouzské zámořské departementy a území (Réunion, Guadeloupe, Martinik, Nová Kaledonie, Francouzská Polynésie). Konečně nelze opomenout americký kontinent: Francouzskou Guyanu a Kanadu, respektive její frankofonní provincii Québec, kde vzniká bohatá francouzsky psaná literatura. Vzorky francouzsky psané literatury pocházející z uvedených frankofonních zemí se dostávají ve větší či menší míře i do metropolitní Francie (někteří spisovatelé publikují přímo ve Francii, např. Belgičané Jean-Philippe Toussaint a Amélie Nothombová) a některým se pak podaří proniknout v překladech i k nám. Je ovšem nashodě, že převážná většina českých překladů z francouzštiny jsou knihy spisovatelů francouzských, i když pojem francouzský spisovatel také může být ošemetný – vzpomeňme Milana Kunderu!

### Krátké ohlédnutí do nedávné minulosti

Na počátku 20. století byla u nás francouzské literatuře věnována značná pozornost – není divu, nabízela totiž množství inspirativních podnětů, ať už šlo o divadlo a poezii (modernistické tendence, futurismus, kubismus – Cendrars, Apollinaire; dada a surrealismus) či o prózu (především román – subjektivní realismus, nové narativní postupy – Proust, Gide). Překládalo se dost bezprostředně – jeden příklad za všechny: první dva romány kontroverzního Louise-Ferdinanda Célinea převedl do češtiny Jaroslav Zaorálek; *Cesta do hlubin noci*, vydaná ve Francii roku 1932, vyšla v českém překladu roku 1933<sup>1</sup> a *Smrt na úvěr* dokonce téhož roku jako francouzský originál, tedy 1936.<sup>2</sup> Byl to počín tím účtyhodnější, že překlad těchto románů rozhodně nebyl jednoduchou záležitostí – v obou případech jde o několikasetstránková díla, psaná jazykem, jenž je stylizací hovorového a lidového vyjadřování, především po lexikální a syntaktické stránce.

„V 30. letech 20. století se publikované překlady (v češtině a slovenštině) pohybovaly mezi 150–250 ročně. V letech 1900–1940 vyšlo asi 4800 překladových děl (včetně reedic). Od roku 1939 jejich počet rapidně klesá až po několik titulů v letech 1942–1944, poté se předválečný rytmus obnovuje, ale od roku 1949 se znovu hroutí [...]“<sup>3</sup> Období komunistického režimu bylo poznamenáno značně selektivním přístupem k překladům z cizích literatur, francouzskou nevyjímaje. „V letech 1972–1989, tj. během tzv. normalizace, se čísla týkající se literatury přeložené z francouzštiny pohybují mezi dvacítkou až padesátkou.“<sup>4</sup> Po roce 1989 se tudíž objevuje na jedné straně snaha dohnat zpoždění a vyplnit vzniklé mezery, na druhé straně pak tendence opět držet krok se současnou literární produkcí.

Absence některých překladů byla pocíťována velmi výrazně – vždyť zcela chyběly překlady děl nejvýznamnějších představitelů francouzské literatury 20. století. S uspokojením lze konsta-

tovat, že některé takové mezery se již podařilo úspěšně zaplnit. Několik příkladů: v letech 1996 až 2002 vydalo nakladatelství Atlantis v překladu Anny Kareninové poválečné romány již zmiňovaného **L. F. Céline** (který byl pro komunistický režim zcela nepřijatelný, protože nejenže se již existující překlady nedočkaly po válce žádného dalšího vydání, ale nebyl ani přeložen žádný z jeho dalších románů). Jsou to *Od zámku k zámku* (1996), *Sever* (1997), *Skočná* (1998), *Klaun's band I* (2001) a *Klaun's band II* (2002). A. Kareninová také připravila nové vydání původních Zaorálkových překladů Céline<sup>5</sup> a v 90. letech převedla do češtiny rovněž několik textů významné francouzské prozaičky **Marguerite Durasové**: *Bolest, Hmatatelný život, Anglická milenka, Psát*.<sup>6</sup> Nakladatelství Argo se zaměřilo na prózy **Samuela Becketta**, spisovatele irského původu, který proslul především jako autor absurdních dramát. V překladech Tomáše Hrácha vyšly Beckettovy romány z počátku padesátých let *Molloy*, *Malone umírá* a *Nepojmenovatelný*.<sup>7</sup> Překladu se dočkala i další Beckettova próza *První láska*,<sup>8</sup> sbírka poezie *Básně*<sup>9</sup> a některé dramatické texty.<sup>10</sup> Čeští čtenáři dostali také možnost utvořit si ucelenější představu o tvorbě představitelů literárního experimentu a členů skupiny **OuLiPo** (Dílňa potenciální literatury, založena v roce 1960) **Raymonda Queneaua** a **Georgese Pereca**.

K již existujícím překladům přibýly po roce 1989 nové: prózy Raymonda Queneaua *Modré květy*, *Odile*, *Na ženský je člověk krátkej*, *Děti bahna*, *Svízel*<sup>11</sup> a rovněž jedna z Queneauových nejznámějších knih a zároveň první, která ho skutečně proslavila, *Stylistická cvičení*.<sup>12</sup> Inventář českých překladů Perecových textů se obohatil o *Kabinet sběratele* a především o Perecovo nejvýznamnější dílo – *Život návod k použití*,<sup>13</sup> jehož rozsáhlost, složitost a rozmanitost je vystižena podtitulem v množném čísle: *romány*. Kateřina Vinšová získala za jeho překlad do češtiny cenu Josefa Jungmanna za rok 1998 (uděluje ji každoročně Obec překladatelů za nejlepší překladové dílo).

Dalším bezesporu významným počinem je překlad několika děl **Andrého Bretona**, čelního představitele francouzského surrealismu. Nakladatelství Dauphin vydalo v roce 1996

jeho prózu *Nadja* a sbírky básnických textů *Spojité nádoby* (obojí v novém překladu Jarmily Fialové), *Arkán 17* a *Šílená láska*.<sup>14</sup>

Některé oblasti francouzské literární tvorby však stále zůstávají českými překlady jen málo dotčené – například tzv. nový román, ač je to směr velmi významný. Autoři z tohoto okruhu jsou dosud přeloženi jen sporadicky (**Alain Robbe-Grillet**) nebo nejsou přeloženi vůbec (**Claude Ollier**, **Michel Butor**). Je to jistě dáno mimo jiné tím, že jde o texty poměrně obtížné, které navíc nemají šanci oslovit širokou čtenářskou veřejnost. Pouze v případě **Nathalie Sarrautové**, kterou čeští čtenáři již znali prostřednictvím tří románů a jednoho teoretického pojednání vydaných česky na konci šedesátých let, je situace trochu odlišná, k oněm zmíněným překladům přibýly totiž v nedávné době další: *Dětství* a *Mezi životem a smrtí*.<sup>15</sup> Z díla Alaina Robbe-Grilleta, vůdčí osobnosti nového románu, bylo po dlouhou dobu možné si v češtině přečíst jen dva z jeho prvních románů a jeden esej. Nyní se k nim přidává další titul, román *Dům milostných schůzek*,<sup>16</sup> přeložený do češtiny téměř čtyřicet let po prvním francouzském vydání.

Dlužno říci, že celá řada překladů vznikla díky programu F. X. Šalda na podporu vydávání francouzské literatury. Tento program běží od roku 1993 za podpory francouzského ministerstva zahraničních věcí a Francouzského velvyslanectví v České republice. Za deset let existence programu bylo podpořeno vydání 304 titulů, převážně z oblasti beletrie (dominantním žánrem je román) a společenských věd (v poměru zhruba 1:1).

Pokud jde o společenské vědy, byla přeložena díla významných autorů z oboru filozofie (Emmanuel Lévinas, Michel Foucault, Paul Ricour), kulturní antropologie (Claude Lévy-Strauss), historie (Jacques Le Goff, Georges DUBY), sociologie (Pierre Bourdieu), jazykovědy (Georges Mounin, Roland Barthes, Henriette Walterová), literární vědy (Tzvetan Todorov) aj.

### Současné překlady

Co se týče beletrie, jak už bylo řečeno, naprostá většina překládaných textů jsou romány. Objem současné francouzské literární produkce je obrovský, každoročně vychází několik set

nových románů. Nabízí se tedy otázka, jak z takového množství vybrat tituly pro překlad. Jak se lze v takovém množství knih orientovat – ještě k tomu „na dálku“? Vodítkem mohou být kritické ohlasy, komerční úspěch titulů, nakladatelství, které je vydalo (některá nakladatelství mají velmi charakteristický profil), a též literární ceny, jichž je ve Francii celá řada, udílení těch nejvýznamnějších z nich (Prix Goncourt, Médicis, Fémina, Renaudot aj.) je

vždy věnována velká pozornost. V poslední době se zdá, že hlavním kritériem je velmi často právě komerční úspěch titulů. Některá česká nakladatelství se systematicky zaměřují na úspěšné tituly současné francouzské beletrie a nebojí se přitom sáhnout ani po prvotinách mladých spisovatelů (Anna Gavalda, Martin Page, Romain Sardou).

KATEŘINA DRSKOVÁ  
kadr@pf.jcu.cz

### O D K A Z Y :

- 1 Céline, L.-F.: Cesta do hlubin noci (Voyage au bout de la nuit, 1932). Praha, Fr. Borový, 1933, 640 s.
- 2 Céline, L.-F.: Smrt na úvěr (Mort a crédit, 1936). Praha, Václav Petr, 1936, 775 s.
- 3 Citováno podle informační brožury 10 let Programu na podporu vydávání francouzské literatury F. X. Šalda. Oddělení pro kulturní spolupráci Francouzského velvyslanectví v České republice, 2003.
- 4 Ibidem.
- 5 Céline, L.-F.: Cesta do hlubin noci. Brno, Atlantis, 444 s. Smrt na úvěr. Brno, Atlantis, 1999, 536 s.
- 6 Durasová, M.: Bolest (La douleur, 1985). Praha, Odeon, 1990. Hmatatelný život (La vie matérielle, 1987). Praha, ANNO, 1994. Anglická milenka (L'amante anglaise, 1968). Plzeň, Mustang, 1996. Psát (Ecrire, 1993). Praha, Arbor Vitae, 2002.
- 7 Beckett, S.: Molloy (Molloy, 1951). Praha, Argo, 1996. Malone umírá (Malone meurt, 1951). Praha, Argo, 1997. Nepojmenovatelný (L'innommable, 1953). Praha, Argo, 1998.
- 8 Beckett, S.: První láska (Premier amour, 1970). Překlad Martina Vavřínková. Praha, Mladá fronta, 2001.
- 9 Beckett, S.: Básně (Poemes, 1978). Překlad Jiří Pelán. Praha, Triáda, 1999.
- 10 Beckett, S.: Katastrofa a jiná dramátka a Konec hry (Catastrophe et autres dramatiques, 1982, Fin de partie, 1956). Překlad Josef Kaušitz. Praha, Dilia, 1992 a 1994.
- 11 Queneau, R.: Modré květy (Les fleurs bleues, 1965). Překlad Jiří Pelán. Praha, Práce, 1992. Odile (1937). Překlad Jarmila Fialová. Praha, Mladá fronta, 1993. Na ženský je člověk krátkej (On est toujours trop bon avec les femmes, 1947). Překlad Patrik Ouředník. Praha, Volvox Globator, 2000. Děti bahna (Les enfants du limon, 1938). Překlad Ladislav Šerý. Praha, Volvox Globator, 2002. Svízel (Le chiendent, 1933). Překlad Jiří Pelán. Praha, Garamond, 2003.
- 12 Queneau, R.: Stylistická cvičení (Exercices de style, 1947). Překlad Patrik Ouředník, Praha, Volvox Globator, 1994.
- 13 Perec, G.: Kabinet sběratele (Un cabinet d'amateur, 1979). Překlad Kateřina Vinšová. Praha/Litomyšl, Paseka, 2001. Život návod k použití (La vie mode d'emploi, 1978). Překlad Kateřina Vinšová. Praha, Mladá fronta, 1998.
- 14 Breton, A.: Nadja (1928). *Spojité nádoby* (Les vases communicants, 1932). Překlad Jarmila Fialová. Arkán 17 (Arcane 17, 1944). Překlad Zbyněk Havlíček a Eva Outratová. Šílená láska (L'amour fou, 1937). Překlad Stella Pavlovská. Praha, Dauphin, 1996.
- 15 Sarrautová, N.: Dětství (Enfance, 1983) a Mezi životem a smrtí (Entre la vie et la mort, 1968). Překlad Jiří Pelán a Anna Kareninová, Praha, Odeon, 1990.
- 16 Robbe-Grillet, A.: Dům milostných schůzek (La maison de rendez-vous, 1965). Překlad Marek Sečkař. Brno, Host, 2004.

## Do čísla přispěli >

■ **Božena Blažková** – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové ■ **PhDr. Květa Cempírková** – Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích ■ **Mirka Čápková** – Knihovna B. Beneše Buchlova v Uherském Hradišti ■ **Mgr. Blanka Čermáková** – MK ČR ■ **Mgr. Kateřina Drsková** – Pedagogická fakulta JCU v Českých Budějovicích ■ **Hana Hanáčková** – Knihovna B. Beneše Buchlova v Uherském Hradišti ■ **Jitka Helebrantová** – MK v Novém Strašecí ■ **Ing. Libuše Hrdá** – Knihovna města Hradce Králové ■ **Ing. Jan Kaňka** – Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně ■ **Marie Kolářová** – MK v Novém Strašecí ■ **PhDr. Jiřka Ledvinová** – DOM Dům na půli cesty ■ **Mgr. Petra Miturová** – MK ČR ■ **PhDr. Vít Richter** – Národní knihovna ČR ■ **Jaroslav Winter** – Sdružení BMI

## Příležitost pro hudební oddělení veřejných knihoven

Na českém trhu se objevil nový počítačový produkt, který by mohl potěšit ta hudební oddělení veřejných knihoven, která nemají fond hudebnin. *CD SHEET MUSIC* je elektronická sbírka notového materiálu světových skladatelů obsahující skladby vydané před r. 1923 (public domain edition).

*CD SHEET MUSIC* nabízí nejen repertoár pro individuální nástroje, ale i orchestrální partitury, komorní, sborové a vokální skladby. Jednotlivé tituly jsou koncipovány tak, že obsahují buď kompletní soubor prací jednoho skladatele (např. Chopin: Complete Works for Solo Piano), nebo nejdůležitější mistrovská díla v dané kategorii (např. Soprano Arias: The Ultimate Collection). Základním obsahovým zdrojem je encyklopedie The New Grove Dictionary of Music and Musicians.

CD ROM funguje pod operačními systémy Windows 95/98 nebo ME, Windows NT 4.0 nebo 2000. Soubory jsou v PDF formátu. Doporučený Adobe Acrobat Reader 4.0 je součástí každého CD. Jednou nainstalovaný program platí pro všechny tituly. CD se spouští automaticky. Doporučené rozlišení je 1024x768 a vyšší. Doporučené nastavení tiskárny 300 dpi. Tisk je kvalitní, závislý ovšem na typu tiskárny a používaném papíru.

*CD SHEET MUSIC* mohou být používány pouze na jednom PC (tzv. single-user licence). Licence umožňuje vytisknout jakýkoliv počet

kopii souborů pro osobní potřebu. Knihovnám je povoleno půjčovat CD svým uživatelům domů. Nesmí si však zhotovit kopii, kterou by používaly v době, kdy je CD půjčeno.

Na první straně každé vytištěné skladby je logo, které nesmí být odstraňováno ani pozměňováno. Není dovoleno kopírovat CD ani jednotlivé soubory do dalších PC, případně je pronajímat nebo prodávat. Rovněž je zakázáno prodávat tištěné kopie. Pro ty, kteří potřebují potvrzení, že používají legální kopie, je na každém CD k vytištění soubor (festival.pdf) obsahující toto potvrzení.

Výhradním distributorem *CD SHEET MUSIC* ([www.cdsheetmusic.com](http://www.cdsheetmusic.com)) je americké vydavatelství The Theodore Presser Company ([www.presser.com](http://www.presser.com)).

**Zastoupení pro Českou republiku** má Pavel Prantl – PP production, Nad Ostrovem 7/1119, 147 00 Praha 4, tel.: 241 430 538, fax: 241 431 639, <http://users.czn.cz/~prantl>, [prantl@czn-cz](mailto:prantl@czn-cz). Cena jednotlivých titulů nepřesahuje 500 Kč. Jedno CD obsahuje v průměru 1500 stran. Např. Beethoven: *Complete Works for Piano* obsahuje všech 32 sonát, 7 koncertů, všechny bagately, ronda a variace.

S tituly z edice *CD SHEET MUSIC* se mohou zájemci blíže seznámit v hudebním oddělení Knihovny města Hradce Králové.

Kontakt: [hrda@knihovnahk.cz](mailto:hrda@knihovnahk.cz)

**Seke veřejných knihoven SKIP ve spolupráci Městské knihovny v Praze se vrací k pořádání akce**

### KNIHOVNICKÁ DÍLNA

Konat se bude 20.–21. 4. 2005 (Konference pro všechny, pro městské i místní knihovny)

V malém sále Městské knihovny Praha, Mariánské náměstí

20. 4. 2005 12:00–18:00 hod. /Jak žijí Knihovny roku? 5 let soutěže Knihovna roku, výsledky, zkušenosti. /Internet v knihovnách: Naplno, anebo ležící a spící?  
21. 4. 2005 08:30–14:00 hod. /Komunitní knihovna v praxi knihovníků. /Aktuality profesního i spolkového života.

Během dílny: Křeslo pro hosta

Přihlášky zasílejte na adresu: [ladislava.zemankova@nkp.cz](mailto:ladislava.zemankova@nkp.cz) nebo poštou Národní knihovna ČR, Knihovnický institut, Ladislava Zemánková, Klementinum 190, 110 00 Praha 1. **Upozornění:** nadlehy si účastníci zajišťují sami.

Program a další podmínky upřesníme v elektronických konferencích a na webu sekce VK SKIP <http://skip.nkp.cz/odBSV.htm> eventuelně na webech regionálních organizací SKIP a spolupracujících knihoven.

## Slovensko-česká literární soutěž o vánoční povídku

Začátkem listopadu loňského roku vyhlásilo Velvyslanectví České republiky v Bratislavě literární slovensko-českou soutěž o nejzábavnější vánoční povídku v češtině či slovenštině. Účast v ní byla podmíněna věkem autora (nejméně 15 let), dále rozsahem (maximálně tři strany textu) a nakonec i zadáním detailů. V příběhu se musel vyskytovat Ondrejský cintorín (Ondrejský hřbitov), také černý pes s bílou náprsenkou a v textu se musela objevit věta: „Takhle zlaté prasátko neuvidíš!“

Porotu tvořily spisovatelky – Iva Pekárková (předsedkyně), Lenka Procházková a Olga Feldeková, které se po pečlivém přečtení soutěžních textů a několikahodinové společné debatě rozhodly udělit první cenu Olegu Cvikovi z Lehnice u Bratislavy za povídku *Popis jednej prechádzky*. Druhé místo získala Jana Bečvářová, knihovnice z Českých Budějovic za povídku *Emily* a jako třetí se umístila Rebeka Uličná, studentka z Prešova s povídkou *Vianočný príbeh*. Vzhledem k celkově dobré úrovni příspěvků se porota rozhodla udělit i čestné uznání, které obdržela Hana Prošková z Chabařovic (Ústí nad Labem).

V pátek 10. prosince byli v bratislavské Horárně slavnostně vyhlášeni vítězové a předány ceny. Součástí programu byla i četba oceněných povídek, což obstaraly porotkyně a student herectví Tomáš Pilz, neboť přítomní autoři se před publikem styděli. Literární slavnost byla pojata jako předběžná oslava Vánoc, konzul velvyslanectví Marian Vyšňovský vařil hostům grog, vicekonzul Pavel Valový podával svařené bílé víno a kulturní ataše Lenka Procházková nabízela perníčky a cukroví. Nakonec porota pozvala vítězné autory na párek do protější kavárny.

### „O psaní moc nehloubám. Je to kouzlo...“

– řekla Jana Bečvářová, pišící kolegyně a autorka druhé nejlepší povídky této literární soutěže

**Nejvhodnější by asi bylo, kdybyste se čtenářům Čtenáře sama představila...**

Narodila jsem se před jednačtyřiceti lety v Mostě, ve třinácti jsem se s rodiči stěhovala za modrou oblohou, rybníky a lesy jižních Čech. Zakotvili jsme v Českých Budějovicích. Zde jsem dokončila základní školu a odešla studovat střední knihovnickou školu do Brna. Myslím si, že to byla správná volba, i když do knihovny (dnešní Jihočeské vědecké) jsem nastoupila až po roční práci v telefonní ústředně. A pracuji v ní do dnešních dnů...

**Většina knihovníků a knihovnic, ale i řada uchazečů o zaměstnání v knihovně, řekne jednu větu: ráda čtu, a proto chci pracovat v knihovně... Jak je to s vámi?**

Knih se mi stala „přítelem“ již v útlém dětství, a to díky mé mamince, vášnivě příznivkyni českého divadla a čtenáře. Maminka mi denně četla, ale někdy i strašila básněmi z Erbenovy *Kytice*... Ještě než jsem uměla číst, ráda jsem si své dětské knihy prohlížela a s pomocí pauzů jsem si obkreslovala otištěné obrázky. Tak jsem se přes pohádky Václava Čtvrťky, verneovky, knížky o zvířatech, dívčí romány i detektivky „prokreslila“ a „pročetla“ dětstvím...

**Kdy jste začala s autorským psaním?**

Kolem patnácti let, ale byla to spíše taková hra. Něco mě upoutalo a já jsem o tom napsala povídku. Stále jsem více kreslila, než psala. Až později se to obrátilo. Obrázky však pro sebe a kamarády kreslím stále.



Dělalo vám potíže přiznat se veřejně k činnosti, kterou mnoho lidí také zkritizuje a bude hodnotit?

Publikovat jsem začala v českobudějovických regionálních novinách ve třiceti letech, a to na popud mé kamarádky Evy, která tehdy prohlašovala „když píšeš tak báječné dopisy, svedeš napsat něco i pro lidi“. Tak začaly vznikat fejetonky, které jsem nakonec shrnula do své prvotiny *Mrkni na to*. Tu jsem si vydala vlastním nákladem pro radost v loňském roce. ...a pocit z toho všeho?

Zatím jsem na začátku cesty. Vytvářet něco je velmi příjemná činnost. Pravda, musíte dostat

nějaký nápad či impulz, který vás upoutá, začnete o něm mimoděk přemýšlet a on se „zahnízdí“ v hlavě. Pak se z nápadu, díky vlastní fantazii, něco vyklubuje, ale nevíte přesně co a to je velice dobrodružné! A možná na tom psaní i nejzábavnější. Na jednu stranu musíte dost znát, abyste mohli o něčem psát, a na stranu druhou nemusíte znát nic. Moc o tom nehlobám. Je to kouzlo.

**Děkují za rozhovor a přeji vám mnoho dobrodružných a slavných chvil ve vašem psaní a tvorbě.**

KVĚTA CEMPÍRKOVÁ  
cempir@cbvk.cz

## SERVIS ČTENÁŘE

# Vyhlášení soutěže NADACE KNIHOVEN

Nadace knihoven vypisuje soutěž na podporu studijních cest do zahraničních knihoven v roce 2005.

## 1. Podmínky pro přihlášení do soutěže

### 1.1 ÚČASTNÍCI SOUTĚŽE

Občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace, příspěvkové a rozpočtové organizace působící na území ČR.

### 1.2 ÚDAJE V ŽÁDOSTI

Účastník se přihlásí do soutěže písemnou žádostí, která bude obsahovat:

- název a adresu (včetně e-mailu) účastníka,
- údaje o zájemci, pro něhož je studijní cesta připravována, tj. profesní životopis včetně dosaženého vzdělání a funkce v současném zaměstnání, údaje o jazykových znalostech, příp. výčet již absolvovaných stáží, seznam publikovaných prací a proslovených přednášek,
- náplň studijní cesty, místo a termín konání cesty, očekávaný přínos pro účastníka soutěže,
- předpokládané náklady cesty.

### 1.3 UZÁVĚRKA PŘIHLÁŠEK

Žádost se odevzdává osobně nebo zasílá poštou na adresu vyhlášovatele do **30. dubna 2005**. Rozhodující je datum na razítku podací pošty.

### 1.4 ADRESA VYHLÁŠOVATELE

Nadace knihoven, Kounicova 65a, 601 87 Brno

## 2. Vyhodnocení soutěže

### 2.1 POSOUZENÍ PŘIHLÁŠEK DO SOUTĚŽE

Žádosti účastníků soutěže posoudí správní rada Nadace knihoven do 31. května 2005 podle následujících kritérií:

- přínos studijní cesty pro instituci, ve které zájemce o studijní cestu pracuje,
- jazykové a odborné znalosti uchazeče,
- kvalita zpracované žádosti.

### 2.2 VÝŠE PŘÍSPĚVKU

Finanční příspěvek, který bude Nadací knihoven hrazen výnosem z vkladu Nadačního investičního fondu, činí **maximálně 50 % nákladů** na studijní cestu.

# Z KNIHOVEN...

## Regionální badatelské centrum je otevřeno již rok



Badatelé mají ke své práci v badatelském centru Krajského muzea Cheb důstojné prostředí.

Už téměř rok je v provozu Regionální badatelské centrum Krajského muzea Cheb. Poskytování badatelských služeb není pro muzeum nic nového. Prvně se však odehrává v důstojném prostředí, při vhodném osvětlení a s technickým vybavením, které jsme dosud neměli. Knihovna nabízí takřka 20 000 svazků knih studijního a sbírkového fondu, z toho přes 5000 regionálních publikací. Čtenářům je k dispozici 60 titulů periodik.

Vedle tradičních uživatelů z řad žáků a studentů všech typů cheb-

ských i vzdálených škol, soukromých badatelů, odborných pracovníků z nejrůznějších institucí, novinářů z celé republiky, nás v poslední době potěšil zájem studentů Univerzity třetího věku ze zdejší Ekonomické fakulty Západočeské univerzity v Plzni. Jsou to velice zodpovědní badatelé, kteří si předem přicházejí objednat materiály ke zpracovávaným tématům, aby jim skutečně nic nechybělo, nechávají si pořizovat kopie. Vracejí se k nám badatelé, kteří sem kdysi přišli pro drobné informace a postupně tu připravují své bakalářské a diplomové práce, pokračují pak ve studiu materiálů i jako vědečtí pracovníci. Informace u nás hledají autoři odborných publikací. Badatelské centrum neposkytuje pouze písemný materiál, ale zprostředkovává i konzultace s pracovníky odborného oddělení muzea.

V tomto roce nabídneme novinku – kompletní řadu časopisu *Egerer Jahrbuch* zpracovanou na CD. Jedná se o periodikum vycházející v Chebu od konce 19. do poloviny 20. století. V současné době je v takovém stavu, že již ho není možné volně půjčovat. Díky pomoci Ministerstva kultury ČR a Národní knihovny ČR se podařilo pořídit jeho elektronickou verzi, která bude brzy k dispozici. Obsahově jde o unikátní sbírku článků vlastivědného charakteru a věříme, že vzbudí zájem badatelské veřejnosti. V letošním roce usilujeme o digitální zpracování časopisu *Kalender für das Egerland*.

Badatelské centrum je otevřeno v pondělí od 8 do 18 hodin, ve středu od 8 do 16 hodin, vždy s půlhodinovou polední přestávkou, ostatní dny po domluvě.

IRENA MICHALÁKOVÁ  
Foto Markéta Plevná-Salátová

## O nejhezčí krajskový obal na knihu H. Ch. Andersena

### Výstava regionálního kola soutěže

Slavné výročí nejenom pro obyvatele Dánského království se blíží. 2. dubna 2005 uplyne již 200 let od doby, kdy spatřil světlo světa známý dánský pohádkář a spisovatel Hans Christian Andersen. Městská knihovna Sedlčany, spolu s dalšími partnery, k tomuto výročí vyhlásila celostátní soutěž O nejhezčí krajskový obal na knihu H. Ch. Andersena (blíže informace na [www.knihovna-se.cz](http://www.knihovna-se.cz)). Vyhlášení výsledků soutěže proběhne po půlnoci 2. 4. 2005 v internetové konferenci dětských

oddělení knihoven, která nese pohádkářovo jméno, a následně v tisku. Uzávěrka soutěže byla 1. 3. 2005, ale my jsme si v Sedlčanech vyhlásili i kolo regionální. To bylo ukončeno 31. ledna 2005 a od 3. do 23. února 2005 jsme vystavovali celkem 23 nápaditých obalů na knihy. Do soutěže se v Sedlčanech zapojili tři jednotlivci a čtyři instituce (domov důchodců, 1. ZŠ Sedlčany, MŠ Šafaříkova a Městská knihovna Sedlčany, kde děti vytvářely obaly při výtvarných dílnách). Návštěvníci výstavy v knihovně

měli možnost si prohlédnout obaly paličkované, textilní i papírové, zhotovené různými technikami. Celá výstava byla doplněna Andersenovými knihami a reáliemi z jeho života. Důležité je, že při jejich vytváření se nezapomínalo na krajkou, ani na H. Ch. Andersena – četlo se, prohlížely se krajky, povídalo se o spisovatelích. A tak závěrem možno říci, že takto nějak jsme si to představovali a těšíme se na kolo celostátní.

BLANKA TAUBEROVÁ  
tauberova@knihovna-se.cz



**Zdroje jsou dostupné v knihovně  
knihovnické literatury Národní knihovny ČR**

**Jako výkladové** anglicko-anglické slovníky pro četbu odborných knihovnických textů, ale i pro terminologickou práci v oblasti KIV, lze používat některé volně přístupné online slovníky a databáze odborné terminologie. Patří mezi ně např. GLOSSARY OF LIBRARY TERMINOLOGY, databáze přístupná na adrese <http://www.waikato.ac.nz/library/learning/glossary.shtml>. Báze nabízí obvyklé prohledávání abecedního rejstříku i přímé vyhledávání. Spíš než nejnovější a neznámé výrazy se v ní najdou solidní, ustálené, klasické výrazy. Bázi vytváří Knihovna Univerzity ve Waikato (Central Library and Education Library of the University of Waikato) na Novém Zélandu. (URL uvedené v textu.)

**Knížnica Sira Karla Poppera**, sídlící v Pálffyho paláci ve Svatém Juru v Bratislavě, je knihovnou slovenské Akademie Istopolitana Nova. Byla pojmenována podle rakouského sociologa a filozofa Karla Poppera. Vznik této knihovny podpořila rakouská vláda a otevřela ji v r. 1998 rakouská velvyslankyně. Její fond je budován s významnou podporou organizací a institucí včetně zahraničních. V současnosti má knihovna kolem 7000 knih, cca 100 titulů časopisů. Knihovna poskytuje služby nejen akademické komunitě, ale i odborné veřejnosti a studentům jiných škol. Rozdíl je v poplatcích; zatímco studenti a pracovníci Akademie mají výhodu plného a bezplatného členství, ostatní zaplatí zápisné 600 Sk, (studenti a důchodci 400 Sk) za plné členství a 100 Sk (studenti a důchodci 50 Sk) za využívání prezenčních služeb. Sama Akademia Istopolitana Nova je občanské sdružení, které bylo založeno v r. 1996. Specializuje se na roční vzdělávací programy pro absolventy alespoň bakalářského stupně vysokoškolského studia, ale také na kurzy celoživotního vzdělávání. Její název je odvozen od historické Akademie Istopolitana, kterou založil v r. 1465 král Matyáš Korvín. I když působila pouze 25 let, stala se významným historickým mezníkem v rozvoji regionu. (<http://www.ainova.sk>)

**Po katastrofách v Asii** v našem slovníku zdůmačnil výraz tsunami a zvýšil se i zájem o tento jev. Z tohoto důvodu je také zajímavé, že existuje knihovna, jejíž fond je zaměřen na dokumenty ke studiu jevu tsunami. Spravuje ji International Tsunami Information Center (ITIC, Mezinárodní informační

středisko o tsunami). Zpřístupňováním historických i současných materiálů o tsunami vědcům i veřejnosti chce knihovna přispět k lepšímu chápání tohoto jevu. Její fond obohacují dary institucí i jednotlivců, kteří věnují knihovně exempláře svých prací. Katalog nyní obsahuje 5600 záznamů a je přístupný online na URL <http://140.90.201.175:591/1db.htm>. Ve fondu jsou seznamy tsunami a zemětřesení, informace o konkrétních případech tsunami, příspěvky z odborných konferencí, mapy, reportáže, vládní materiály, články z časopisů a kvalifikační vysokoškolské práce. Vládní dokumenty pocházejí od amerických federálních, státních a místních agentur, ale také z aktivit UNESCO a dalších členských států mezinárodní koordinační skupiny ITSU (Dokumenty jsou zaměřeny na výzkum, odhady rizika, periody, v jakých se tsunami dostávají apod. Na www stránkách střediska a knihovny je také zpřístupňován online zpravodaj Tsunami Newsletter. (<http://www.prh.noaa.gov/itit/library/library.htm>)

**V oblasti zasazené vlnou** tsunami bylo zničeno také mnoho knihoven. Zdá se, že na situaci nejrychleji zareagovala Srí Lanka. Už první hlášení ze Srí Lanky udávalo počet přes 200 zničených knihoven, a to v době, kdy další země obdobné údaje dosud nesdělily. Mezinárodní organizace, především IFLA a UNESCO, a velké národní organizace jako je ALA, začaly mapovat situaci a přinášet informace na svých stránkách. Na začátku ledna 2005 zveřejnil Srí Lanka Disaster Management Committee for Libraries, Information Services and Archives [SL DMC for LISA, Krizový výbor pro knihovny, informační služby a archivy Srí Lanky] seznam potřeb místního knihovnictví. Byl formulován tak, aby se postižené knihovnictví mohlo nejen obnovit na původní úrovni, ale aby se také dále rozvíjelo. Mezi požadavky byly uvedeny finance na obnovu budov a zařízení, nákup místní knižní produkce, ale i na platy expertů. Na seznamu dále byly architektonické plány pro výstavbu budov, vozidla pro mobilní knihovny, knihovní nábytek, audiovizuální a počítačové vybavení, tištěné a netištěné dokumenty, prostředky pro rozvoj lidských zdrojů a školení, konzervaci dokumentů. (<http://www.ala.org/ala/iro/iroactivities/tsunami/relief.htm>;

[http://portal.unesco.org/ci/en/event.php\\_URL\\_ID=17892&URL\\_DO=DO\\_TOPIC&URL\\_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/ci/en/event.php_URL_ID=17892&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html); <http://ifla.org/V/press/tsunami-Srilanka-report4.htm>

**KNIHOVNICTVÍ****Teorie. Řízení a organizace**

Bibliothécaire : évolution, révolution : actes du congrès ABF 2002, Troyes 21-24 juin 2002. /Knihovnik : vývoj, revoluce : materiály z kongresu Asociace francouzských knihovníků, Troyes, 21.–24. 6. 2002./ Paris: Association des bibliothécaires français, 2003. – 111 s. : il. *Kp 35.406*  
Corporate library benchmarks 2004–05 edition. /Společné knihovnické orientační body pro rok 2004–5./ New York: Primary Research Group, 2004. – 69 s. *Kk 35.458*  
ČSN ISO 15706 (01 0180) Informace a dokumentace – Mezinárodní standardní číslo audiovizuálního dokumentu (ISAN) / zpracovatel: Kateřina Čadilová. Praha: Český normalizační institut, 2004. – 15 s. *Kk 35.447*  
DILEVKO, Juris – GOTTlieb, Lisa : The evolution of library and museum partnership : historical antecedents, contemporary manifestations, and future directions. /Rozvoj partnerství knihovny a muzea : historické priority, současná prohlášení a budoucí pokyny./ Westport : Libraries Unlimited, 2004. – 247 s. *Kg 35.499*  
Erwerbung in Deutschen Bibliotheken : Personen, Anschriften, Sammelgebiete, Software / hrsg. von Holger Bergmann. – 7. Aufl. /Akvizice v německých knihovnách : osoby, adresy, sběrné okresy, programové vybavení./ Wiesbaden: Harrassowitz, 2004. – 164 s. – (Bibliotheksarbeit ; 1) *Kc 35.209*  
LEONOV, Valerij Pavlovič : Prostranstvo biblioteki : bibliotečnaja simfonija. /Prostor knihovny : knihovnická symfonie./ Moskva : Nauka, 2003. – 121 s. *Kea 35.174*  
LIBER : a vision for LIBER's strategy 2003–2006. /Strategie Sdružení evropských vědeckých knihoven – LIBER 2003-2006./ Copenhagen: Det Kongelige Bibliotek, [2003]. – [8] s. *Kp 7.552/B*  
The renaissance library calendar 2005. /Kalendář renesančních knihoven na rok 2005./ Torsvågen: ISIM, 2004. – [28] s. *Aaaa 35.502*  
Sborník statí o kultuře v České republice v období 1998–2003. Praha : Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS), 2004. – 276 s. : il. *Zb 35.449*  
Słownik bibliotekarzy wielkopolskich 1918–2000 / pod red. Franciszka Łozowskiego. /Slovník knihovníků Velkopolska 1918-2000./ Poznań : Woje-wódzka Biblioteka Publiczna, 2002. – 195 s. *Krb 34.713*

**Automatizace knihovnické a informační činnosti**

FEBEROVÁ, Jitka : Jak na Medline efektivně. Praha: Triton, 2004. – 95 s. :il. *Abdba 35.235*  
Libraries and electronic resources : new partnerships, new practices, new perspectives / ed. by Pamela L. Higgins. /Knihovny a elektronické zdroje : nová společenství, nové postupy, nové perspektivy./ New York: Haworth Press, 2001. – 229 s. *Abdf 35.462*  
Subject retrieval in a networked environment : proceedings of the IFLA Satellite Meeting held in Dublin, OH, 14-16 August 2001 and sponsored by the IFLA Classification and Indexing Section, the IFLA Information Technology Section and OCLC / ed. by I.C.McIlwaine. /Předmětové vyhledávání v síťovém prostředí : materiály ze satellite konference IFLA, konané 14.–16.srpna 2001 v Dublinu, organizované a sponzorované IFLA a OCLC./ München: Saur, 2003. – 193 s. – (UBCIM Publications – New series ; Vol. 25) *Iea 34.617*

**Organizace knihovních fondů**

BALÍKOVÁ, Marie – KUBALOVÁ, Hana – SVOBODOVÁ, Jaroslava : Katalogizace ve formátu MARC 21 : stručná instrukce a příklady pro knihy a některé typy pokračujících zdrojů. Praha: Národní knihovna ČR, 2004. – 156 s. *Odaba 35.453*  
CASLIN 2003 : zvládnání krizí a jejich následků / odpovědný red. Františka Vrbenká. Praha: Státní technická knihovna, 2003. – 96 s. : il. *OI 35.460*  
CHAPMAN, Liz : Managing acquisitions in library and information services. – 3<sup>rd</sup> rev. ed. /Řízení akvizice v knihovnických a informačních službách./ London: Facet, 2004. – 150 s. *Oab 35.243*

**Sítě knihoven**

Archivy v mezinárodním kontextu : sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve dnech 29. září – 1. října 2004 v Archivním areálu v Praze na Chodovci u příležitosti 50. výročí Státního ústředního archivu v Praze. Praha: Státní ústřední archiv v Praze, 2004. – 206 s. *Tde 35.463*  
Buch, Leser, Bibliothek : Festschrift der Badischen Landesbibliothek zum Neubau / herausgegeben von Gerhard Römer. /Kniha, čtenář, knihovna : jubilejní sborník vydaný u příležitosti nové budovy Bádenské zemské knihovny./ Karlsruhe: Badische Landesbibliothek, 1992. – 207 s. : il. *Taa 35.471*

**Vybráno z databáze NIPOS  
Článeková bibliografie**

**BEROUN** (18 000 obyvj.) • Městská knihovna v Berouně se připojuje k soutěži Webik, kterou vyhlásil Klub dětských knihoven SKIP a BMI sdružení. Jedná se o 4. ročník internetové soutěže o nejlepší webové stránky dětské knihovny nebo dětského oddělení knihovny, která je určena dětem do 14 let (jednotlivcům i kolektivům). Uzávěrka přihlášek připadá na 15. 2. (Berounský deník, 22. 1. 2005)

**BUDISLAV** (420 obyvj., okres Svitavy) • Díky projektu internetizace knihoven získala Obecní knihovna Budislav připojení k internetové síti. Na základě smlouvy uzavřené mezi ministerstvem informatiky a společností Český Telecom, a. s., má obec přístup k internetu zdarma po dobu 36 měsíců. Čtenáři mohou této služby využívat bez poplatku. Za další služby tu platí zanedbatelných 10 Kč ročně. (Budislavský zpravodaj, nulé číslo, 2004)

**CHOTĚBOŘ** (10 000 obyvj., okres Havlíčkův Brod) • V Městské knihovně v Chotěboři vzniká nové informační centrum, které bude otevřeno 3. 1. 2005. Centrum od ledna zajistí služby pro turisty i obyvatele v plném rozsahu. K dispozici zde bude kopírka, databáze firem, služeb, provozovatelů, lékařské pohotovosti, databáze regionálních osobností a událostí mikroregionu. Náklady na vybudování infocentra jsou hrazeny z rozpočtu města. Potřebná částka se pohybuje kolem 500 000 Kč. Město žádá příspěvek od ministerstva kultury z programu Veřejné informační služby knihoven (VISK 3). Pokud by ho dostalo, z městského rozpočtu by bylo nutné zaplatit pouze 30 % nákladů. (Vysočina-Noviny Havlíčkovobrodská, 20. 12. 2004)

**FRENŠTÁT POD RADHOŠTĚM** (12 000 obyvj., okres Nový Jičín) • Literární klub Magnolia, který je součástí Městského kulturního střediska ve Frenštátu pod Radhoštěm a působí v prostorách tamní Městské knihovny, má za sebou čtyři roky činnosti. Knihovna je také hlavním organizátorem a koordinátorem akcí, které se v komorním prostředí tohoto klubu konají. S velkým úspěchem se setkávají večery poezie, při jejichž pořádání knihovna spolupracuje s literárním klubem v nedalekém Frýdku-Místku. Vedle mládeže je navštěvují i příslušníci středního věku. Na akce pro mládež knihovna získala grant. Pro základní a střední školy chystá literární soutěže a besedy, přednášky,

knihovnické lekce atd. V klubu se koná také řada komorních výstav, o něž se zajímají zejména mladí výtvarníci. Třikrát v týdnu se víceúčelový prostor Magnolia změnil v příjemnou čajovnu, kde lze posedět s přáteli nebo si přečíst časopisy z fondu knihovny. Velký zájem je i o přednášky, věnované východní filozofii, cestování ap. V nedaleké budoucnosti i tu má být k dispozici také internet. (Místní kultura, č. 12, 2004)

**KOSTELEČEK NAD ORLÍCÍ** (6000 obyvj., okres Rychnov nad Kněžnou) • Knihovna v Kostelci nad Orlicí uspořádala výstavu výtvarných prací vzniklých na festivalu Klídek v roce 2004. Jejich autory jsou děti z místního uprchlického tábora a škol v regionu spolu se studenty a pedagogy katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Akce je součástí celorepublikového projektu Pod jedním sluncem, který zahrnuje výstavy, literární a výtvarné soutěže pro studenty středních škol. Tématem prací je problematika uprchlíků v ČR. Kostelecká výstava je první z 12 akcí. Spolupodílí se na nich i pražské Divadlo Archa, kde byl projekt v prosinci 2004 zahájen, a brněnské vydavatelství Větrné mlýny. (Noviny Jičínska, 13. 1. 2005)

**MIROŠOV** (2200 obyvj., okres Rokycany) • Městská knihovna v Mirošově vyhlásila 9. ročník dětské výtvarné soutěže nazvané Kdo si kreslí – nezlobí. Účastníci jsou rozděleni do tří kategorií: v první jsou děti ve věku 2–5 let, druhá zahrnuje soutěžící ve věku 5–6 let a do třetí patří děti nad 6 let. (Rokycanský deník, 28. 12. 2004)

**NETOLICE** (2700 obyvj., okres Prachatice) • Městská knihovna v Netolicích připravila 1. ročník soutěže o nejkrásnější knižní záložku. Je určena žákům 1.–9. tříd, kteří jsou rozděleni do tří věkových kategorií. (Listy Prachaticka, 28. 12. 2004)

**SOBĚSLAV** (7000 obyvj., okres Tábor) • Knihovna v Soběslavi, která spadá pod tamní kulturní dům, od počátku r. 2005 zdražila poplatky za vystavení čtenářské legitimace. Toto opatření by se však postupně mělo obrátit ve prospěch čtenářů. Knihovna několik let nezdrazovala, přestože náklady stále stoupají. Zdražením poplatků chce zvýšit fond na nákup nových knih. Konkrétně je v oddělení pro dospělé roční poplatek zvýšen z 50 na 70 Kč a v dětském oddělení z 20 na 30 Kč. (Táborské listy, 3. 1. 2005)

—**Dotaz:** Hrozí britským veřejným knihovnám zánik? Diskuze pokračuje.

—**Odpověď:** Během loňského roku varoval Tim Coates veřejné knihovny ve své zprávě Who's in Charge? ([www.rwenvans.co.uk/libri/downloads](http://www.rwenvans.co.uk/libri/downloads)), že jim hrozí zánik do deseti až patnácti let. (Viz Čtenář 2004, č. 7/8, 3. s. ob.; č. 10, s. 344.)

Knihovníci poukazovali na to, že příslušné ministerstvo (MMLA – Museums, Libraries and Archives) předběhlo Coatese nejméně o rok, když v referátu Framework for the Future (Rámcový plán pro budoucnost) nabízel řešení některých problémů, na které Coates upozorňuje. ([www.culture.gov.uk/global/publications/archive\\_2003/framework\\_future.htm](http://www.culture.gov.uk/global/publications/archive_2003/framework_future.htm))

Penny Garrodová v článku Which way now? (Kudy ted?) ([www.ariadne.ac.uk/issue35/pub-lic-libraries/intro.htm](http://www.ariadne.ac.uk/issue35/pub-lic-libraries/intro.htm)) shrnuje návrhy obsažené v Rámcovém plánu na to, jak se budou knihovny rozvíjet během příštího desetiletí:

Knihovny by měly mít na zřeteli nové druhy služeb uživatelům, sledovat, jak pozitivně působí na celou společnost, jak pomáhají sebevzdělávání uživatelů a měly by se přizpůsobovat místním potřebám a podmínkám.

Jejich činnost by měla být zaměřena na četbu, neformální sebevzdělávání a přístup k elektronickým zdrojům informací pro všechny členy místní komunity.

Důležitou částí programu je celostátní rozvoj managementu a řízení v knihovnách. V minulém roce byla na toto téma vypracována podrobná strategie nazvaná Workforce Development Strategy (Strategie rozvoje pracovních sil). ([www.mla.gov.uk/action/leadership/00lead.asp](http://www.mla.gov.uk/action/leadership/00lead.asp))

Diskuze o strategii se zúčastnila skupina knihovníků vedená Bobem Usherwoodem. Její zpráva vyšla pod názvem Recruit, Retain and Lead: The Public Library Workforce Study (Získat, udržet, vést. Studie o pracovních silách ve veřejných knihovnách). ([www.mla.gov.uk/information/execsummaries/es\\_lic106.asp](http://www.mla.gov.uk/information/execsummaries/es_lic106.asp))

Negativní obraz knihovnické profese brání náboru nejnadanějších studentů. Mnozí kvalifikovaní studenti nastoupí do prvního místa, ale v profesi pak nezůstanou. Výsledkem je nedostatek nových kvalitních pracovníků.

Účelem strategie je umožnit veřejným knihovnám, aby získávaly, udržovaly a rozvíjely lidské zdroje nutné pro knihovní služby dnes i v budoucnosti. K plnému rozvoji pracovníků je zapotřebí dobrého řízení na všech úrovních. Hlavním problémem je to, kde najít dobré pracovníky, kteří budou řídit knihovny budoucnosti.

Jedním z navrhovaných řešení je organizovat kurzy řízení a doufat, že z nich vyjdou noví ředitelé knihoven.

Tak například knihovnická asociace CILIP organizuje pro své členy ranní kurzy řízení nazvané Leadership Breakfast workshops ([www.cilip.org.uk/membership/benefits/leadership.htm](http://www.cilip.org.uk/membership/benefits/leadership.htm))

V posledním čísle Library and Information Gazette je článek účastníka podobných kurzů pro knihovníky na nejvyšších místech. Olivia Spencer, ředitelka knihovny v Staffordshire, píše, že očekávala, že kurz bude zdůrazňovat – podobně jako Tim Coates – skluz veřejných knihoven a chyby v jejich managementu. Nebylo tomu tak a kurz, jehož obsah v článku popisuje, jí poskytl příležitost diskutovat o vedení knihovny spolu s kolegy v podobném postavení i s odborníky v managementu. Některé informace sice nebyly nové, ale stálo zato si je připomenout. (Spencer, Olivia. Developing public sector leaders, Library and Information Gazette 14-1-2005 ISSN 1741-220X)

Nemohu se ubránit otázce, jak si asi vedl James Duff Brown a jiní pionýři veřejných knihoven v 19. století, když neměli přístup ke kurzům řízení a věda o managementu tehdy ještě neexistovala. Pohled nazpět na zakladatele britských veřejných knihoven nám ukazuje, co bylo jádrem jejich úspěchu: měli touhu po sebevzdělávání, pocit společenské povinnosti věnovat se osvětě druhých, schopnost komunikovat s kolegy, sílu, vytrvalost, zdravý rozum a pracovitost. Jejich vzdělání bylo ve srovnání s dneškem nízké. Jejich hnací silou byla pevná víra v poslání knihoven.



**Martin Rees**

### **Pouhých šest čísel \* Skryté síly utvářející vesmír**

Tato kniha přináší nejnovější objevy a myšlenky, které mohou poskytnout odpovědi na základní otázky vzniku vesmíru. Mezi hvězdami a atomy existuje hluboké propojení. V knize autor popisuje, jak právě šest čísel, určených ve velkém třesku, ovlivňuje základní vlastnosti fyziky vesmíru.

Navíc, evoluce vesmíru je udivujícím způsobem citlivá na hodnoty těchto čísel. Kdyby některé z nich bylo „rozladěno“, nebyly by hvězdy a nebyl by život. Toto zjištění nabízí radikálně nový pohled na vesmír a naše místo v něm, stejně jako na povahu fyzikálních zákonů.

- vázaná, 194 str., cena 145 Kč

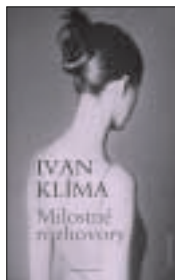
**Ivan Klíma**

### **Milostné rozhovory**

Milostné příběhy Ivana Klímy, v současnosti jednoho z nejuspěšnějších českých spisovatelů, čtenáře upoutávají svou neobyčejností, zaměřením na vztahy, které se okolí zdají nepochopitelné, podivné, občas dokonce pobuřující. Nejinak je tomu v povídkovém souboru Milostné rozhovory.

Autor v mistrné kompozici obměňuje různé varianty základního tématu – lásky, která překonává absurditu života, i přesto, že někdy bývá spojena se smrtí.

- vázaná, 224 str., cena 168 Kč



**Roman Ráž**

### **Bonviván**

V románu Bonviván se autor vrací ke svým oblíbeným hrdinům: hercům. Tentokrát však k těm méně slavným. Tragikomický osud stárnoucího operetního bonvivána zaujme jak nevšední zápletkou, tak i laskavým humorem, který povzbudí svým nevířavým optimismem.

Roman Ráž se do povědomí čtenářů asi nejlépe zapsal svým románem Prodavač humoru. Z dalších 16 próz jmenujeme Vrabčí hnízdo, Šokmistr, Zachránci samoty nebo Faust umírá dvakrát. Televizní diváci si navíc možná připomenou jeho hry Sedm kilo pro králička, Otravný víkend či Ženu v kleci, nebo dramaturgie jeho próz Narcisový dům či In flagranti.

- vázaná, 332 str., cena 225 Kč

**Iain Pears**

### **Neviditelná chvíle rozhodnutí**

Napínavý historický román ze Stuartovské Anglie je šarádou zasazenou do doby, kdy byla po zvratech Cromwellovského období znovu nastolena monarchie a na anglický trůn usedl král Karel II. V období bouřlivých politických rozhodnutí, náboženských konfliktů i kulturního vzepětí v přírodních vědách, architektuře a filosofii vyvstává před očima čtenáře příběh, popisovaný očima

čtyř jeho protagonistů, kteří ač byli očitými svědky jednotlivých událostí, dospívají k jejich zcela odlišnému výkladu. Co se doopravdy stalo a kdo a v jaké míře je vinen? Hra pokračuje a čtenář se stává jejím aktivním účastníkem: podobně jako v Ecově románu Jméno růže má před sebou všechna fakta a je pouze na něm, ke které verzi se přikloní.

- 312 str. (I. díl), 272 str. (II. díl), váz. s přebalem, cena 295 Kč



**Eva a Josef Hrubešovi**

### **Pražské domy vyprávějí VIII**

Osmý díl úspěšné řady seznamuje čtenáře s historií, architekturou a s mnoha zajímavostmi dalších pražských domů. Autoři sledují i takové stavby a domy, jako jsou pojišťovny, nemocnice, banky, ústavy, sokolovny a nádraží, synagogy. Jejich osudy byly zvláště v posledních letech velmi bohaté na události (rekonstrukce, restituční, majetkové spory).

- vázaná, 220 str., 52 perokreseb, cena 195 Kč



# ACADEMIA

nakladatelství AV ČR,  
Legerova 61, 120 00 Praha 2

Knihy si můžete objednat na telefonním čísle 296 780 510, písemně na adrese Academia – expedice, Rozvojová 135, 165 02 Praha 6 - Suchbátův náhon nebo prostřednictvím e-mailu: expedice@academia.cz. Skladovanou produkci naleznete na [www.academia.cz](http://www.academia.cz)

VEŘEJNÝM KNIHOVNÁM POSKYTUJEME 10 % RABAT.